

מייג'ור גנרל מוריס רוז

השריונר היהודי שעמד בראש 'חוד החנית' וניפץ את אגדת 'תקיעת הסכין בגב'

ארח לב-רן¹

אגדת 'תקיעת הסכין בגב'

כאשר, פֶּאָוּל פֶּוֹן הַיִנְדֶנְבוּרְגַּ וְאָרִיךְ לִוְדֶנְדֹּרְף, מפקדי הצבא הגרמני במלחמת העולם הראשונה, נדרשו להעיד לפני ועדת החקירה של הרייכסטאג לגבי התבוסה הגרמנית, הם חיפשו על מי להטיל את האשמה. בעוד הם היו אלו שהמליצו על כניעה, הם העדיפו שהחרפה תיפול על ראשי הסוציאל-דמוקרטים שבלידת ברירה הקימו ממשלה חדשה בשנת 1918. הם טענו כי גורמי החברה האזרחית מהשמאל, בייחוד היהודים, שהיו הסיבה לכל תחלואיה של החברה הגרמנית ולאסונה, 'תקעו סכין בגב' הצבא הגרמני שבחזית, ובעקבות זאת גרמניה נכנעה.²

כך נולדה אגדת 'תקיעת הסכין בגב' (בגרמנית: Die Dolchstosslegende)³ המלווה במיתוס כי "הצבא הגרמני מעולם לא נוצח בקרב". זה היה תירוץ פסיכולוגי עבור החברה הגרמנית, שסירבה לקבל את עובדת התבוסה ואת המציאות העגומה. מה שעזר לאגדה זו להפוך לאמונה רווחת ברפובליקת ויימאר ובגרמניה הנאצית, הייתה העובדה כי כוחות זרים לא כבשו את גרמניה, ואף חייל של מדינות ההסכמה⁴ לא הציב את רגלו על אדמת הרייך השני. למעשה, קווי החזית במערב היו מחוץ לגבולות גרמניה ונמתחו בתוך השטח הצרפתי (ובמזרח, ב־1918 החתימה גרמניה את הרוסים על חוזה כניעה משפיל, שהעביר לידיה שטחים נרחבים מרוסיה הצארית, בהם פולין, המדינות הבלטיות, אוקראינה וביילורוסיה).

פרידריך אָפֶּרְט, הנשיא הראשון של רפובליקת ויימאר, תרם גם הוא לקיבוע המיתוס בקרב בני עמו, כאשר בדצמבר 1918, במצעד בשער ברנדנבורג שבברלין, אמר לחיילים שחזרו לגרמניה: "אנו מקבלים בשמחה את פניכם בשובכם למולדת, שום אויב לא ניצח אתכם!"

עם האגדה הזו צמחה טענה נוספת על אותו מצע של אנטישמיות גרמנית, ולפיה השתמטו היהודים מלהשתתף במלחמה, כל שכן כלוחמים בחזית. טענה זו אף הגיעה למיניסטריון (משרד) המלחמה, ובעקבות זאת הנחה לערוך 'ספירת יהודים', ובה התבקשו יחידות הצבא והצי לערוך מפקד ולדווח על מספר היהודים ביחידות ועל תפקידם. היהודים ראו בכך עלבון לפטריוטיות שלהם, ואפשר לנחש מדוע תוצאותיו של מפקד זה לא פורסמו מעולם.⁵ גם לאחר המלחמה המשיכו לפרסם חומר מדעי, לכאורה, על היהודים המשתמטים.

¹ המחבר מודה לסא"ל (במיל) אורן האס ולרענן נוימרק על הערותיהם ועל עזרתם במחקר.

² יחיעם ויץ (עורך). בימי שואה ופקודה. יחידה 3. האוניברסיטה הפתוחה. 1984. עמ' 27–30.

³ התרגום המילולי של Dolchstoß הוא 'פיגיון', אך 'סכין' הפך לשם הרווח וכך השארתי אותו.

⁴ 'מדינות ההסכמה' הוא שם כולל למדינות אשר לחמו במלחמת העולם הראשונה נגד מעצמות המרכז והיו לצד המנצח במלחמה (בהם צרפת, אנגליה, הקיסרות הרוסית, סרביה, ממלכת איטליה וארה"ב).

⁵ כ־100 אלף יהודים שירתו בצבא הגרמני, כלומר כ־18 אחוזים מכלל יהודי גרמניה (אחוז דומה גויס גם מקרב האוכלוסייה הכללית). כ־80 אחוזים מהם שירתו בחזית. 12 אלף יהודים נפלו במערכה או שהוכרזו כנעדרים. 30 אלף זכו באותות ובעיטורי מלחמה.

אחד הפרסומים נפתח בציטוט שקרי של פתגם יהודי מהתלמוד: "אם אתה הולך למלחמה אל תלך ראשון, אלא אחרון, כדי שתוכל לחזור ראשון הביתה".⁶

רוב העם הגרמני קיבל את מיתוס 'תקיעת הסכין בגב' כעובדה, והאשמת היהודים והמרקסיסטים בתבוסה הפכה לנוהג הוֹנֵחַ. מפלגות הימין הקיצוני עשו שימוש נרחב בביטוי זה בתקופת רפובליקת ויימאר, ולאחר עליית המפלגה הנאצית לשלטון בשנת 1933 זכתה 'הסכין בגב' לאישור ממשלתי רשמי, כשהפכה לחלק מההיסטוריה המקובלת שנלמדה בבתי הספר הגרמניים.

כרזה אנטישמית מ-1919 המתארת את היהודי התוקע סכין בגב הצבא הגרמני (שימוש חופשי)

כאשר הסתיימה מלחמת העולם השנייה לאחר שש שנות לחימה בחזית האירופאית, המצב היה שונה לחלוטין. הטנקים של 'הצבא האדום' ניצבו בברלין החרבה, ודגל הפטיש והמגל הונף על גבי בניין הרייכסטאג, בתמונה שאותה יזם והנציח הצלם הסובייטי היהודי יבגני אַנְאֵנְיֵבִיץ' חַאֲלֵדֵי.⁷

הגנרל היהודי שניפץ את האגדה אחת ולתמיד

אך קודם לכן, בספטמבר 1944, נופצה אגדת 'הסכין בגב' לרסיסים כאשר דרכו רגליהם של חיילי ארה"ב על אדמת הרייך השלישי. הם ניפצו את המיתוס בדבר הצבא הגרמני ש'מעולם לא נוצח' על ידי אויב בשדה הקרב. היו אלו לוחמיה של דיוויזיית השריון האמריקאית 3. הם היו הראשונים שפרצו את קו זיגפריד, מערכת הביצורים והמכשולים ההגנתיים שבנו הגרמנים בהוראתו של היטלר לאורך גבולם עם צרפת במקביל לקו

⁶ מתוך חוברת אנטישמית מאת אוטו ארמין משנת 1919 שהופיעה במינכן, אשר התיימרה להציג את ממצאי החקירה הסטטיסטית "לפי מקורות מיניסטריון המלחמה"; "מלחמת העולם הראשונה – לוחמים יהודים בצבא גרמניה". אתר אוסף הלוחם היהודי. ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון. <http://www.archives.mod.gov.il>

⁷ חלדאי שאב השראה מתמונת 'הנפת הדגל באיוו ג'ימה' של הצלם האמריקאי ממוצא יהודי ג'ו רֹזֶנְטַל. ערב הכניסה לברלין הכין דגל סובייטי גדול ממפת שולחן אדומה, ומחיילי הגיס הממוכן 1 של לוטננט גנרל סמיון (שמעון) קריבוֹשֵׁיין ביקש להניף מעל בניין הרייכסטאג הכבוש והשרוף.

מז'ינו. בכך הם היו לעוצבה הראשונה שפלשה לתוך תחומי המולדת הגרמנית ממערב מאז המלחמות הנפוליאוניות, כ-150 שנה קודם לכן.⁸

מפקדה הנמרץ של דיוויזיית השריון האמריקאית 3 היה **מייג'ור גנרל מוריס רוז** (Maurice Rose). הוא היה **הקצין היהודי הקרבי הבכיר ביותר בצבא ארה"ב במלחמת העולם השנייה**, בדרגת גנרל של שני כוכבים (המקבילה לדרגת אלוף).⁹

רוז, גיבור האומה האמריקאית, נחשב לאחד המצוינים והמבריקים ביותר בין מפקדי חיל השריון האמריקאי במלחמת העולם השנייה, וביצעו בשדה הקרב כנגד הצבא הגרמני השפיעו רבות על ניצחונן של בעלות הברית.¹⁰ מפקדו, הגנרל 'לייטנינג ג'ו' קולינס, שיבח באומרו: "אפשר לזקוף לזכותו, יותר מאשר כל אדם אחר, את קיצורה של המלחמה בחמישה או שישה חודשים".¹¹ דברים ברוח זו אמרו שר ההגנה האמריקאי הנרי סטימסון ומפקדיו, הגנרלים ג'ורג' מרשל, עומר בראדלי, וקורנטי הודג'ס.¹² עד היום הוא מפקד השריון המעוטרת ביותר בהיסטוריה האמריקאית.

תפיסת לחימתו וביצועיו בשדה הקרב כמפקד עוצבה משוריינת הפכו לנכס צאן ברזל של צבא ארה"ב, והם חלק מהמורשת של חיל השריון האמריקאי.¹³ עיקרי תפיסתו התמצו בהוצאת האויב משיווי משקל על ידי פעילות תוקפנית לשמירת מגע מתמיד עם האויב, על ידי מציאת נקודת התורפה במערכו ועל ידי מכה חזקה באמצעות מרב הכוח הזמין בנקודה זו, ואחר כך מרדף עד כלות כדי שלא לאפשר לו להתארגן.¹⁴ רוז פעל תוך מתן דוגמה אישית, בין השאר, בהיותו מוביל וניצב בראש כוחותיו. את פקודותיו בקשר נתן כשהוא נמצא בג'יפ החפ"ק שלו ולא יושב מאחור במפקדתו. הוא היה החלטי ונחוש "ולא הניח לאדם, לאירועים או לתנאים חיצוניים כלשהם להפריע לו במלחמתו עם האויב הגרמני".¹⁵

רוז הוביל את הדיוויזיה שלו מהפריצה מראש הגשר בנורמנדי ועד היום שבו נפל בשדה הקרב על אדמת גרמניה. הוא הוביל את כוחותיו בקרבות בצפון צרפת, בכיס פֶּאלֶז (Battle of the Falaise Pocket) בבלגיה, במערכה העקובה מדם ביער הורטגן (Battle of Hurtgen Forest), בקרב על הבליטה (Battle of Bulge) ואל לב ליבה של גרמניה.

הדיוויזיה שלו הביסה את האויב בשדה הקרב ומחצה בדרכה 14 דיוויזיות גרמניות.¹⁶ רוז עשה זאת בשורה של מבצעים מבריקים, ואלה העניקו לעוצבת השריון שלו את הכינוי, המשמש שמה עד היום, '**חוד החנית**' (THE SPEARHEADS).¹⁷

⁸ צבאו של פרידריך וילהלם השלישי הפרוסי הובס ונכשל "להחזיר את הקורסיקני הקטן לממדיו הטבעיים" כדברי הרבה של הפרוסים, ובשנת 1806 כבש נפוליאון את ברלין.

⁹ בן מוקל (Ben Moreell) היה תת-אדמירל (Vice Admiral) בצי האמריקאי (מקביל לגנרל שלושה כוכבים), והיה אחראי למתקני החוף כמפקד ה-Civil Engineer Corps. לאחר המלחמה קודם לאדמירל (מקביל לרא"ל בצה"ל ולגנרל ארבעה כוכבים בצבא האמריקאי).

¹⁰ מתוך דבריו של מפקדו, הגנרל ג'וזף לוטון קולינס ('לייטנינג ג'ו'), מפקד גיס 7 במלחמת העולם השנייה וראש מטה צבא ארה"ב במלחמת קוריה. *SPEARHEAD in the West 1941-1945*, (אוק' 1945) עמ' 158.

¹¹ Ralph C. Green, *The Triumph and Tragedy of Major General Maurice Rose, ARMOR*, March-April 1991, P.29.

¹² שם, שם.

¹³ תמר לובושינסקי קטקו. **הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה**. ערך: אסא כשר, לטרון: הוצאת 'שריון' – ביטאון עמותת 'יד לשריון' בלטרון, תשס"ה – 2005, עמ' 140.

Ralph C. Green, *The Triumph and Tragedy of Major General Maurice Rose, ARMOR*, March-April 1991, P.21.

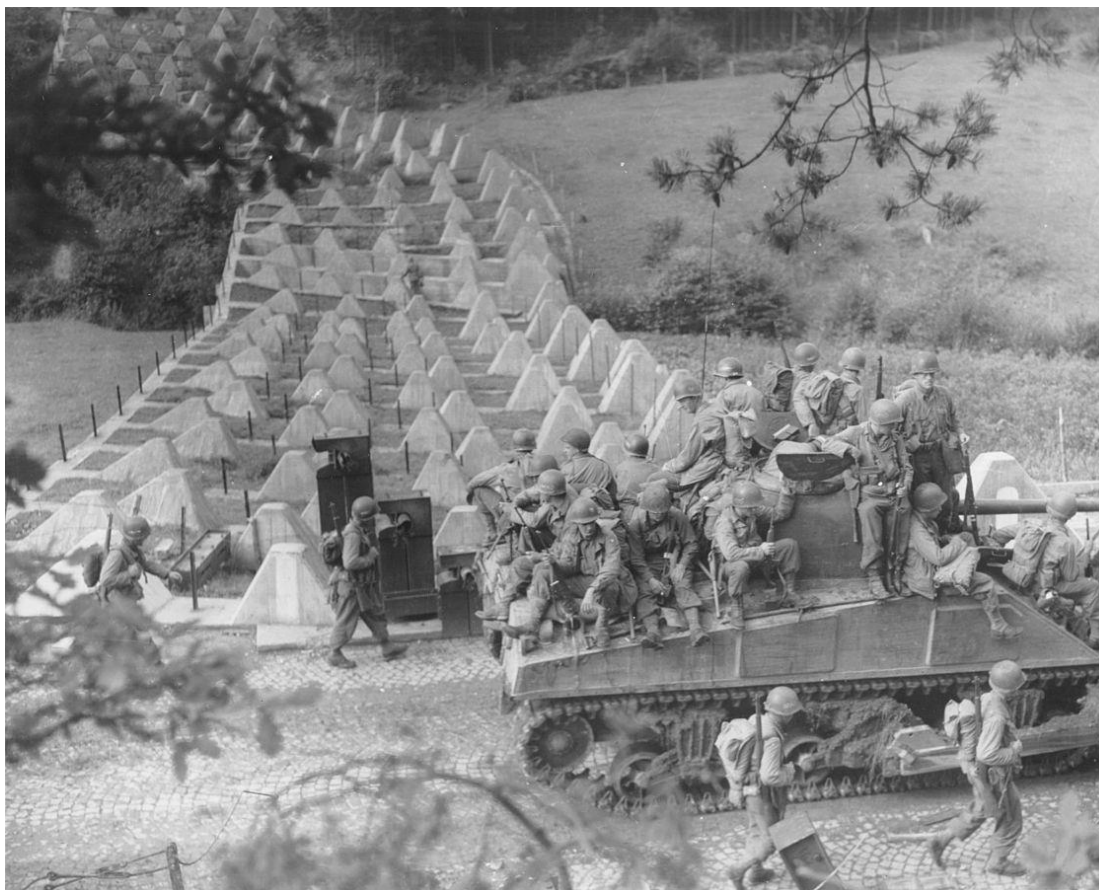
¹⁴ אל"מ (מיל') בני מיכלסון, "מייג'ור-גנרל מוריס רוז". אתר **מוזיאון הלוחם היהודי במלחמה"ע השנייה**

¹⁵ ציטוט של כתב המלחמה Hal Boyle מתוך: *SPEARHEAD in the West 1941-1945*, (אוק' 1945) עמ' 3.

¹⁶ שש דיוויזיות פאנצר (2 ו-11, אס-אס-2 דאס רייך, אס-אס-9 הוהנשטאופן, אס-אס-12 היטלר-יונגנד), דיוויזיה ממוכנת (פאנצרגרנדיר 3), שלוש דיוויזיות צנחנים (3, 5 ו-6), ארבע דיוויזיות חי"ר (12, 353, 363 ו-560).

¹⁷ דיוויזיית השריון 3 האמריקאית הוקמה ב-1941, ופעולתה הראשונה הייתה ביוני 1944 עם הגעתה לנורמנדי. לאחר המלחמה הוצבה במערב גרמניה מול פתחת פולדה. היא השתתפה במלחמת המפרץ בעיראק ('סופה במדבר') ב-1991, משם חזרה לבסיסה בגרמניה. בינואר 1992 היא פורקה כחלק מרידוד הסד"כ עם סיום המלחמה הקרה.

במלחמת המפרץ ב-1991 התגאו אנשי דיוויזיית השריון 3, שהייתה הדיוויזיה הגדולה ביותר במלחמה ואף דיוויזיית השריון הגדולה ביותר בהיסטוריה האמריקאית,¹⁸ כי הם **שמרו על מורשתם**. גם במלחמה זו, כמו במלחמת העולם השנייה תחת הנהגתו של רוז, הייתה דיוויזיית השריון 3 'חוד החנית' של הצבא האמריקאי.¹⁹ מוריס רוז התנשא לגובה של 1.90, והיה "תמיר ובעל הליכה זקופה, בלורית כהה ועיניים יוקדות כאש".²⁰ הוא היה קשוח, ונתפס כמי שפותר בעיות. ב-30 במרץ 1945, קצת יותר מחודש לפני סיום הקרבות, נהרג רוז כשהוא ניצב בראש לוחמיו. "הוא היה חייל במותו, כשם שהיה חייל כל ימי חייו, מאז מלאו לו 17 שנה. הוא מת בגבורה, כשבא להניף את נשקו מול מטרתו האחרונה בחייו: טנק גרמני".²¹

חציית קו זיגפריד על ידי כוחות מדיוויזיה השריון האמריקאית 3, ספטמבר 1944 (שימוש חופשי)

דרכו של לוחם

הוריו של מוריס, שמואל וקטי, היגרו מפולין לארה"ב בשנות ה-80 של המאה ה-19. מוריס, שהיה הבן השני במשפחת רוז, נולד בארה"ב. הוא למד והתחנך בדנוור שבקולורדו. אביו שמואל, וכך גם סבו, היו רבנים, ובעקבות זאת מוריס ידע לדבר אידיש ולקרוא עברית.

¹⁸ לדיוויזיה היה סד"כ של יותר מ-20 אלף חיילים ב-32 גדודים. היא הפעילה 360 טנקי אברהמס A1M1, 340 נגמ"שי ברדלי, 27 מסוקי אפאצ'י, עם תותחי שדה ועם משגרי MLRS.

¹⁹ **The 3dAD Fought Saddam Hussein's Toughest Troops Through Rain and Wind of DESERTSTORM, ARMOR - March-April 1991, P.33;**

Tobin E. Hill, **THE SANDS OF TIME** - Scenes from the Gulf War contain a striking resemblance to the 3AD in World War II, **The Spearhead Magazine – Desert Blitzkrieg** - Spring, 1991

²⁰ לובושינסקי קטקו, **הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה**, עמ' 140.

²¹ שם, שם.

שנתיים לאחר שעלה לתורה בבר המצווה שלו, התגייס לצבא כדי לנסות להשתתף במערכה של ג'ון פרשינג במקסיקו. אחרי שישה שבועות גילו מפקדיו כי הוא זייף את גילו, וכי הוא רק בן 15, ולכן הוא מצא עצמו מסולק מהצבא.

שנתיים לאחר מכן, בשנת 1917, לאחר הצטרפות ארה"ב למלחמת העולם הראשונה, התגייס שוב לשורות הצבא האמריקאי. הפעם הוא לא היה צריך לזייף את גילו, עם זאת ככל הנראה זייף את דתו ולא נרשם כיהודי. על פי חקר קורות חייו, רוז מעולם לא המיר את דתו, אבל הבין כי הסתרת זהותו הינה הדבר הנכון מבחינת השתלבותו בצבא הקבע וקידומו. באותם הימים בארה"ב הייתה קיימת חשדנות לגבי היהודים שהגיעו ממזרח אירופה. מגמה זו גברה לאחר מלחמת העולם הראשונה, כשאררה"ב נשטפה בגל לאומנות, בדלנות, שנאת מיעוטים, תגובת נגד למתירנות וחרדה מ'הסכנה האדומה', שהיו שזיהו אותה עם יהודים. היו אלו ימים של הסתה ושל אפליה אנטישמית, ובעקבות זאת נסגרו שערי ארה"ב למהגרים ולפליטים יהודים מאירופה.²² השואה והמלחמה בנאצים שינו את מצב האנטישמיות בארה"ב באופן ניכר, וזיכרון השואה הפך לחלק מהזהות האמריקאית במאבק בביטויים של גזענות ושל אי-סובלנות. אך באותה עת, טרם מלחמת העולם השנייה, לא אחת יהודים שרצו להתקדם בצבא הסתירו את זהותם או התנצרו.²³

רוז התנדב לקורס קציני חיל הרגלים. הוא שירת בדיוויזיית החי"ר 89 בצרפת, והשתתף בקרב סן-מיייל, שעליו פיקד ג'ון פרשינג. בקרב זה נעשה גם השימוש הראשון בחיל השריון של ארה"ב, בפיקודו של לוטננט קולונל ג'ורג' פֶטון. רוז נפצע בקרב, ובתחילה סירב להתפנות, עד שהתמוטט מתשישות. לאחר שלושה שבועות בבית החולים הוא ברח וחזר ליחידתו והשתתף במתקפת מז'ארגון. מכיוון שגורמי הרפואה לא ידעו היכן הוא,

דיווחו שלטונות הצבא להוריו בשוגג כי נהרג. לאחר שסיימו לשבת עליו 'שבעה' קיבלו הוריו ממשרד המלחמה את ההודעה כי הוא בחיים. בתום המלחמה השתחרר רוז מהצבא בדרגת קפטן, ולמשך זמן קצר התפרנס מעבודות שונות, אולם בתוך פחות משנה חזר לצבא הקבע.

רוז היה מחלוצי חיל השריון האמריקאי, שפורק בתום מלחמת העולם הראשונה והוקם מחדש בעקבות הכיבוש הגרמני של צרפת במלחמת העולם השנייה. ג'ורג' פֶטון התרשם מאוד מיכולותיו של רוז כסמח"ט, ובחר בו להיות ראש המטה שלו **בדיוויזיית השריון 2**, שזה עתה הקים, ושכונתה '**תופת על גלגלים**' (Hell on Wheels).²⁴ שניהם חלקו את השקפת העולם כי במלחמה הקרובה יהיה לטנקים חלק מכריע בניצחון. מייג'ור גנרל אָרנסט הרמון, מחליפו של פֶטון, השאיר את הקצין התמיר בתפקידו, לאחר שהתרשם בתמרונים לקראת הקרבות הצפויים, כי רוז הוא מנהיג העשוי ללא חת.

(נחלת הכלל)

²² חוק ג'ונסון (1924).

²³ למשל, גנרל ארבעה כוכבים מארק קלארק (Mark Wayne Clark), שהיה סגנו של הגנרל דווייט אייזנהאואר בפיקוד על מבצע 'לפיד' (פלישת בעלות הברית לצפון אפריקה), ולאחר מכן מפקד כוחות בעלות הברית באיטליה ומושל אוסטרריה, המיר את דתו בעת לימודיו בווסט פוינט.

²⁴ לאחר שראו את מלחמת הבזק ה'בליצקריג' הגרמנית לכיבוש פולין ומערב אירופה, ב-15 ביולי 1940 הקימו האמריקאים את שתי דיוויזיות השריון הראשונות שלהם. לאחר ההתקפה על פרל הארבור הם האיצו את גיוס החובה שמילא את שורות הדיוויזיות בחיילים שאותם הם נדרשו להכשיר, לצייד ולאמן. ראה: ג'ונתן האוס, **הקרב המשולב במאה ה-20**. תרגם וביאר: ד"ר אל"ם (מיל') יגאל אייל, אמ"ץ/חטיבת תוה"ד – המעבדה התפיסיתית; מפקדת זרוע היבשה – מחלקת תו"ל ותפיסות, תשע"ב – 2012, עמ' 151 (להלן: **הקרב המשולב**).

מבצע 'לפיד' – המערכה בצפון אפריקה

רוז היה ראש המטה של דיוויזיית השריון 2 האמריקאית בדרגת סא"ל. דיוויזיה זו יצאה מפורט בנינג בג'ורג'ייה והפליגה ישירות לעבר חופי צפון אפריקה להתנגשות ראשונה של האמריקאים עם הגרמנים במבצע 'לפיד'. ב-8 בנובמבר 1942 ביצעו כוחות הדיוויזיה, כחלק מכוח המשימה המערבי בפיקודו של פֶּטוֹן, נחיתה אמפיבית ליד חופי ראבט וקזבלנקה במרוקו הצרפתית, שתחת שלטון וישי. הם נתקלו בהתנגדות צרפתית עזה בחופי הנחיתה, ורק לאחר שלושה ימי לחימה השתלטו על יעדיהם. בכך היו לכוחות האמריקאים הראשונים להילחם בזירה האירופאית.

במערכה בתוניסיה בתחילת 1943 הצליחו כוחותיו של רומל לבלום את התקדמות בעלות הברית בכמה התקפות נגד מוצלחות. 'קורפוס אפריקה' של רומל הנחית מכה קשה לכוחות האמריקאיים של דיוויזיית השריון 1 בקרב מעבר קֶסְרִין בפברואר 1943, והאמריקאים נחרדו מגודל התבוסה. בעקבות המפלה הודח מפקד גיס (קורפוס) 2, וֶפֶטוֹן קיבל את הפיקוד במקומו, ופעל בתקיפות לשקם את יכולת הלחימה האמריקאית. פֶּטוֹן הביא ממרוקו את אָרְנֶסֶט הרמון לפקד על **דיוויזיית השריון 1 (Old Ironsides)** המובסת, שאת מפקדה הדיח, וזה הביא עימו את רוז להיות לראש מטה הדיוויזיה.

אחת התרומות החשובות של רוז לחיל השריון האמריקאי הייתה בדרך התמודדותו בקרבות שב"ש (שריון בשריון). הרמון ורוז טיכסו עצה כיצד עליהם להתמודד עם עליונות השריון הגרמני של רומל. לטנקים הגרמניים הייתה עדיפות במיגון ובכוח אש, לצידם פעלו גם תותחי ה-88 מ"מ הדו-תכליתיים האימתניים.

רוז טען כי הפתרון טמון בזריזות, וזו תאפשר להם לתמרן לאגפים ולעורף הגרמני, ומשם לחדור את השריון הגרמני. "מהירות ועוד מהירות זה הפתרון", אמר.²⁵ הוא הציע שבמקום לפעול בקבוצות קרב (Combat Command) גדולות ברמת החטיבה המתקשות לתמרן, יש צורך ב'אגרופים' משולבים קטנים וזריזים, ולכן יש להקים צוותי קרב רב-חיליים המשולבים כבר ברמת הגדודים (צק"גים) ואף ברמת הפלוגות (צק"פים). צוותי קרב אלו יהיו גמישים וזריזים בהרבה. את ריכוזי הכוחות המסייעים ברמת הדיוויזיה פיזרו האמריקאים, ועתה הכפיפו למג"דים כדי לבנות את הצק"ג לא רק על בסיס שריון וחרמ"ש, אלא גם עם משחיתי טנקים, עם פלסים ממוכנים ולפעמים גם עם ליווי של מחלקות נ"מ צמודות, ואת האש הארטילרית הקצו בסיוע ישיר למפקדי הגדודים.²⁶

באפריל שוב יצאו האמריקאים להתקיף את כוחות הציר. ההתנגדות הגרמנית הייתה עזה, ואחד הגדודים של הדיוויזיה היה מרותק למקומו תחת אש גרמנית כבדה כשהמורל של הלוחמים ירוד. לפיכך רוז יצא מייד לחזית והגיע למג"ד. הוא עודד את הלוחמים ושימש להם דוגמה והשראה לקום ולהסתער בעקבותיו למול אש המקלעים, המרגמות והתותחים, והודות לנחישותו ולתעוזתו נכבשה העיירה מֶאָטֶר. על מעשה זה זכה בעיטור כוכב הכסף הראשון שלו, והועלה לדרגת קולונל (אל"ם).

בתחילת מאי 1943 דחקו האמריקאים את הגרמנים לשטח שהלך והצטמצם בהדרגה. לפני ההסתערות על בירת המחוז בֶּנְזָרַת, שליד חורבת קֶרְתָּגוֹ העתיקה, הציע מפקד הדיוויזיה הרמון לגרמנים להיכנע ללא תנאי. כדי למסור להם את ההודעה וכדי לנהל את המשא ומתן התנדב רוז לצאת לבדו בג'יפ שבו הונף דגל לבן וחצה את קווי האויב הממוקשים תחת אש. 20 דקות מאוחר יותר דיווח כי הגנרל פריץ קראוֹזֶה, מפקד דיוויזיית החי"ר 334 של הוורמאכט, נכנע לידיו. זו הייתה הכניעה המשמעותית הראשונה של כוחות הציר לאמריקאים. 40 אלף חיילים גרמנים ואיטלקים נפלו בשבי.

²⁵ Ralph C. Green, *The Triumph and Tragedy of Major General Maurice Rose*, *ARMOR*, March-April 1991, P.21.

²⁶ האוס, *הקרב המשולב*, עמ' 209.

הניסיון שנצבר בהפעלת השריון במערכה בצפון אפריקה השפיע רבות על בניין הכוח האמריקאי ועל הפעלתו בהמשך הקרבות באירופה.²⁷ מספטמבר 1943 החלו האמריקאים לארגן את הדיוויזיות המשוריינות החדשות שאותן הקימו בתצורה 'קלה' שהייתה מאוזנת יותר בין שריון לחי"ר. למעט שלושת הדיוויזיות הראשונות אורגנו 13 הדיוויזיות הבאות במבנה חדש. נוסף על כך האמריקאים הבינו את חשיבות השילוב הרב-חילי כבר ברמת הצק"גים והצק"פים כ'אגרופי מחץ' חזקים וגמישים. הם גם שיפרו את זמינות המענה של הסיוע הארטילרי המידי וכן את התמיכה האווירית הצמודה לכוחות המתמרנים. כך הבינו שעליהם לשלב את הנ"מ עם הכוחות המתמרנים כנגד מפציצי הצלילה 'שטוקה' הגרמניים. הם גם למדו על בשרם את השימוש הנרחב שעשו הגרמנים בתחבולות.

הלחימה כנגד 'קורפוס אפריקה' של רומל במדבר הייתה גם מבחן חסר רחמים ליכולת הפיקוד של המפקדים האמריקאים 'הירוקים'. חלקם לא עברו את המסננת הקשוחה, אולם אחרים התפתחו וחושלו. רוז היה אחד הבולטים שבהם. דווייט אייזנהאואר, מפקד מבצע 'לפיד', קידמו לדרגת בריגדיר גנרל (תא"ל).

רוז קיבל את כוכב הגנרל הראשון שלו.

מבצע 'האסקי' – הפלישה לסיציליה

רוז שב חזרה לדיוויזיית השריון האמריקאית 2 ('תופת על גלגלים') בארמייה 7 שהייתה עכשיו תחת פיקודו של גנרל פֶּטֶון. רוז קיבל פיקוד על צוות קרב על-חטיבתי מוגבר ורב-חילי (Combat Command A), שאותו הוביל במערכה בסיציליה.

לאחר הנחיתה בסיציליה לא הסתפק פֶּטֶון בתפקיד המשני שהוקצה לו לאבטח את התקדמות ארמייה 8 הבריטית של מונטגומרי בציר החוף לעבר מְסִינָה, ושלח כוחות סיוור צפונה. לשם כך יצר כוח משימה אד-הוק. צוות הקרב של רוז היה חלק מאותו כוח. פֶּטֶון שכנע את מפקד קבוצת הארמיות, הגנרל הרולד אלכסנדר, להתקדם צפונה דרך השטח ההררי שבמרכז האי. לאחר זמן מה חזר בו אלכסנדר, אך פֶּטֶון התעלם מהוראותיו.

עד שאלכסנדר הצליח לעצור אותו, הכוח של מוריס רוז כבר כבש את פֶּלֶרְמוֹ, המצויה בצפון מערב האי. תפיסת הנמל החיוני נערכה לאחר 'ריצה' של 100 קילומטרים ב-72 שעות בכבישים צרים ומפותלים, דרך מעברי הרים וחציית נהרות למול התנגדות איטלקית רַפָּה יחסית. באותה עת עדיין דשדשו להם הבריטים בדרך ליעדיהם. פֶּטֶון המאושר קבע את מושבו בארמון המלכותי בעיר. נפילת בירתה של סיציליה הייתה בין הגורמים שהביאו להחלטת המועצה הפאשיסטית העליונה להדיח את הדוצ'ה בניטו מוסוליני, אירוע שהיה אחת ממטרותיו הבלתי מוצהרות של המבצע כולו.

על פעילותו זו זכה רוז בעיטור כוכב הכסף השני שלו.

'החזית השנייה' – נורמנדי

בנובמבר 1943 עבר רוז עם חייליו לבריטניה להתאמן לקראת הנחיתה בצרפת. צוות הקרב העל-חטיבתי המוגבר שלו (Combat Command A - CCA) כלל את חטיבת השריון 66 ובה שלושה גדודי טנקים, חטיבת החרמ"ש 41 ובה שלושה גדודי חרמ"ש, גדוד משחיתי טנקים (מוקטן), גדוד הנדסה משוריינת, שני גדודי ארטילריית שדה וגורמי קשר, לוגיסטיקה, חימוש ורפואה.²⁸

²⁷ שם, עמ' 206–207.

²⁸ Major General Maurice Rose: World War II's greatest forgotten commander, Stephen Ossad, Don Marsh, 2006, P.141.

ב-7 ביוני 1944, 24 שעות לאחר גל הנחיתה הראשון בנורמנדי, הוביל רוז את כוחותיו לחוף 'אומהה' העקוב מדם, בו הצליחו האמריקאים לבסס בקושי רב ראש גשר קטן שכל גודלו לא עלה על 2.5 קילומטרים, והוא נותר בטווח הארטילריה הגרמנית. רוז נכנס מייד ללחימה בגרמנים כדי להרחיב את ראש הגשר הצר ולחסל כיסי התנגדות גרמניים.

ב-12 ביוני ערך הכוח בפיקודו של רוז פטרולים אלימים להרחבת ראש החוף דרומה ולחם בכוחות מדיוויזיית הצנחנים 6. באותו היום כבשו צנחני הדיוויזיה המוטסת 101 את העיירה קֶרְנֶטון מידי הצנחנים הגרמנים. עיירה זו הייתה היעד המערכתי של האמריקאים מכיוון שהשליטה עליה אפשרה לחבר את שני החופים 'אומהה' ו'יוטה'. גם הגרמנים הבינו את חשיבותה, ולכן שלח רומל את דיוויזיית הפאנצרגרנדיר (חי"ר ממוכן) אֶסְ-אֶס־17 גֶ'ץ פֶּון פֶּרְלִיכִינְגֶן להתקפת נגד מיידית. מפקד ארמייה 1, הגנרל עומר בראדלי, ידע על התקדמות הכוח הגרמני החזק להתקפת נגד דרך פיענוח התשדורות הגרמניות המוצפנות של 'האניגמה'. למעשה, זה היה השימוש הטקטי הראשון בחומר המודיעין של פרויקט 'אולֶטֶרָה' הסודי. בראדלי גם ידע שאין ביכולתם של הצנחנים האמריקאים 'הקלים' להתמודד עם השריון הגרמני. זיכרון המפלה שהנחיל להם רומל במעבר קָרִין בתוניסיה עדיין היה טרי, והחשש במפקדת הארמייה היה רב. בראדלי היה צריך לשלוף את ה'אס' הכי חזק שלו ולהטילו לקרב.

ב-13 בחודש עם בוקר קיבל רוז הוראה ישירות ממפקד הארמייה 1 לשנות משימה ולחבור מייד לדיוויזיה המוטסת 101 שליד קֶרְנֶטון. עם קבלת הפקודה פעל רוז במהירות, ניתק מגע מהלחימה בצנחנים הגרמנים והניע את כוחותיו על גבי הצירים המעטים בשטחים המוצפים. רוז תיאם את התקפתו עם מייג'ור גנרל מקסוול טיילור, מפקד 'הנשרים הצורחים', שצנחניו 'החזיקו בציפורניים' את עיירת המפתח ונלחמו על חייהם. חלקם כבר החלו בנסיגה, ואז הופיע רוז והוביל את 60 טנקי ה'שרמן' שלו בנגמ"ש הפתוח.²⁹ הקצב הזריז של השריונרים אפשר להם לצאת להתקפת נגד מקבילה, ששברה את ההתקפה הגרמנית המשוריינת. הגרמנים לא ציפו להגעת הטנקים האמריקאיים מהר כל כך מהחוף, ונתפסו בהפתעה כשהם בתנועה ומחוץ למערכי ההגנה שלהם.³⁰

"איזה מחזה נפלא היה לראות את אותם טנקים ממטירים אש וגופרית על הגרמנים ושועטים היישר מהקווים שלנו אל משוכות השיחים של הגרמנים, יחד עם כל אותם חיילי חי"ר המתקדמים לצדי הטנקים",³¹ אמר סרן ריצ'רד 'דיק' וינטרס, מפקד פלוגה ה' המיתולוגית בחטיבה 506 של הצנחנים, לאחר הקרב. בעקבות המהומה ברחו הפאנצרגרנדירים, ולמוחרת מוזגו שני אזורי הנחיתה.

לאחר כחודשיים מהנחיתה עדיין היו תקועים האמריקאים במרחב של ראש החוף בנורמנדי ובחצי האי קוֹטֶנטון. הם התמודדו מול הגנה פראית ואפקטיבית של כוחות גרמניים מנוסים ומיומנים, שהשכילו לנצל את תוואי השטח של הביצות ושל הבוקָאז' הצרפתי – משוכות שיחים צפופות, עבותות וגבוהות. לאמריקאים היה זה דשדוש עקוב מדם עם שיעור אבדות גבוה.

בראדלי, שקוֹדֶם ומונה למפקד קבוצת הארמיות 12, הגה תוכנית להבקיע את ההגנה הגרמנית ולפרוץ דרומה. מבצע 'קובר' החל בבוקר 25 ביולי בהפצצה אווירית מסיבית מאוד, ובה נהרגו כאלף לוחמים גרמנים, וכמות דומה של חיילים נפצעו ונוטרלו. מייד אחרי התקיפה האווירית נעו ארמייה 1 וארמייה 3 של פֶּטֶן ב'מסדרון' שנוצר. עם זאת ועל אף ההפצצה הכבדה התקדמו הכוחות האמריקאיים 1.5 קילומטרים בלבד למול ההגנה הגרמנית, ולאחר יממה החליטו האמריקאים להטיל את הכוח המשורייני. בעוד ההתקפה באגף המערבי נתקעה, צוות הקרב העל-חטיבתי המוגבר של רוז, שהוביל את ההתקפה האמריקאית באגף המזרחי,

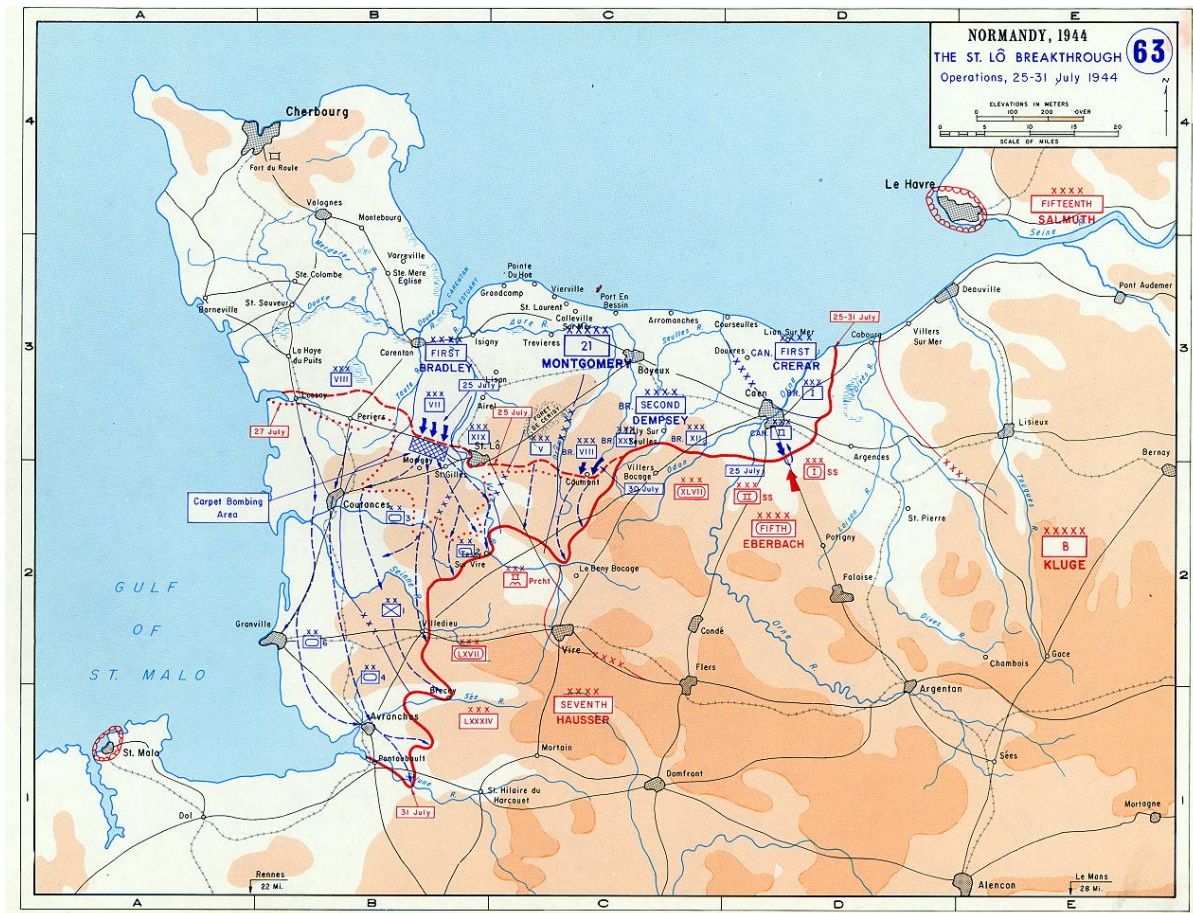
²⁹ אנטוני ביוור, **מלחמת העולם השנייה**, מתרגם: עמנואל לוטם, תל אביב: משכל – הוצאה לאור מיסודן של ידיעות אחרונות וספרי חמד, 2014, עמ' 620.

³⁰ סופו של פרק 3 בסדרה המופתית '**אחים לנשק**' ממחיש היטב את אופן הגעת הטנקים של רוז.
³¹ סטיבן א' אמברוז, **אחים בקרב**, תרגם: מנשה ארבל, אור יהודה: זמורה ביתן, תשס"ה – 2005, עמ' 116.

הצליח להבקיע. עד חצות 26 ביולי התקדם הכוח של רוז למרחק של 10 קילומטרים, והצלחתו אפשרה לשאר כוחות בעלות הברית לנוע בעקבותיו.

רוז היה נחוש בדעתו להמשיך ולפרוץ דרומה דרך משוכות הבוקאז' בלי להתחשב בעייפות, בנפגעים ובחשכה. כהרגלו הוא היה בראש אנשיו, מתעלם מהסכנה ונע בג'יפ שלו בין טנקי ה'שרמן', שעליהם 'רכבו' החי"רניקים שלו, כפי שהכשירם לעשות. רוז דרש מאנשיו להמשיך לנוע גם בלילה למרות התשישות, אחרי שהם לחמו ברציפות יותר מ-24 שעות. הוא אמר לאנשיו המותשים שלא להרפות מהלחץ על דיוויזיית הפאנצר לר הנסוגה כי "כאשר האויב במנוסה, עלינו להשאיר אותו במנוסה. המהירות עכשיו תפחית נפגעים".³² אנשיו הלכו אחריו כשהם ידעו כי הוא "לעולם לא ידרוש מהם את מה שהוא אינו דורש מעצמו".³³

נורמנדי, צרפת. מבצע 'קובר' (Operation Cobra) 25-31 ביולי 1944. ההבקעה דרומה מאזור סן-לו – צוות הקרב של רוז תוקף ובוש את טסי-סור-ויר (Tessy-sur-Vire), כחלק מדיוויזיית שריון 2. השטח הכחול במפה ממערב לסן-לו - אזור הפצצת השטיח האמריקאי.

(נחלת הכלל) 'History of the Military Art' by the United States Military Academy's Department of History

חודש לאחר הנחיתה בנורמנדי, ב-7 באוגוסט, קיבל רוז לידיו, תוך כדי הקרבות, את הפיקוד על דיוויזיית השריון 3. דיוויזיה זו הוקמה ב-1941 כדיוויזיית שריון 'כבדה'.³⁴ 'טבילת האש' הראשונה במלחמה של הדיוויזיה 'הטרייה' הייתה ב-29 ביוני 1944. בלחימה בסן-לו (Saint-Lô) היא ספגה אבדות קשות. מפקדה לירי ווטסון הודח מהפיקוד על ידי עומר בראדלי, חברו וכן מחזורו בווסט פוינט. הוא האשימו בחוסר יעילות,

³² Ralph C. Green, *The Triumph and Tragedy of Major General Maurice Rose*, *ARMOR*, March-April 1991, P.22.

³³ שם, שם.

³⁴ בדיוויזיה 'כבדה' הייתה כמות טנקים וחיילים רבים מדיוויזיות השריון 'הקלות' שהוקמו אחריה (232 טנקים ו-16 אלף חיילים לעומת 168 טנקים ו-12 אלף חיילים). תחת פיקודו של אייזנהאואר עמדו 73 דיוויזיות בצפון-מערב אירופה בני לאומים שונים (אמריקאי, בריטי, צרפתי, קנדי ופולני). 20 מתוכן היו דיוויזיות משורינות (16 אמריקאיות).

בהססנות ובהתקדמות איטית. בראדלי הביא את מוריס רוז, שיהפוך עד מהרה את דיוויזיה 3 מיחידה 'גוררת רגליים' ליחידה חדורת רוח קרב שתהווה את 'חוד החנית' של השריון האמריקאי. דיוויזיית השריון 3 פעלה תחת ארמייה 1, שעליה החל לפקד קורטני הודג'ס, אשר החליף בפיקוד את בראדלי.

לאחר הפריצה מראש החוף במבצע 'קובר' נעה דיוויזיית השריון 3 של רוז כדי לסגור על קבוצת ארמיות B הגרמנית בפיקודו של גינתר פון קלוגה, מחליפו של רומל, את זרוע הכיתור הדרומית. תנועתה הייתה חלק מהקרב המכריע על כיס פאלז (Falaise Gap), שנערך בימים 12–21 באוגוסט 1944. גנרל מונטגומרי זיהה את ההזדמנות לכתר את כוחות הציר בצרפת, לאחר שהתקפת הנגד שאליה יצאו בפקודתו של היטלר נבלמה באמצעות מטוסי בעלות הברית ויצרה מבֶּלֶט³⁵ במרחב פאלז.

הדיוויזיה של רוז התקדמה באיגוף דרומי תוך לחימה עזה במשך ארבעה ימים, ובצידי הדרכים הותירה שובל של פגרי טנקי 'פאנצר' ו'שרמן' הרוסים ושרופים. לבסוף, ב-17 באוגוסט, הצליחה לכבוש את הכפר פֶּרֹמֶנטֶל שליד העיירה אַרְז'נטן ואת קו הרכס השולט במרחב שמצפון לה. בפעולה זו היא חברה לכוחות הבריטיים, שנעו מצפון, וכך השלימה לכתר את הגרמנים בכיס פאלז.

כוחות הציר המכותרים בכיס פאלז ספגו הפגזות ארטילריות והפצצות אוויריות בלתי פוסקות. "שדה הקרב בפאלז היה ללא ספק אחד מ'שדות הקטל' הגדולים ביותר בכל זירות המלחמה", אמר גנרל אֵיִיֶנְהַאוֹאֶר. הגרמנים ניסו בכל הכוח לפרוץ מזרחה דרך קווי בעלות הברית. את עמדות דיוויזיית השריון 3 תקפו כוחות שריון וחיי"ר חזקים מדיוויזיית פאנצר אֶסֶ־אֶס־9 הוֹהֶנְשְׁטַאוּפֶן ומדיוויזיית פאנצר אֶסֶ־אֶס־1 הלייבֶּשְׁטֶנְדֶּרְטֶה אדולף היטלר ('שומרי הראש של המנהיג' אדולף היטלר), בליווי כבד וצמוד של ארטילריית שדה. בקו האש הציב רוז כל חייל שהיה לו – טבחים, פקידים, נהגים ואפסנאים. קרבות אכזריים התנהלו בין הצדדים, חלקם קרבות שריון צמודים בטווחים של 25–50 מטרים, ואף על פי כן כוחותיו של רוז הצליחו להחזיק מעמד.

בקרבות המרים התבלט סמ"ר פול לאפייט מחטיבת השריון 32 בהשמדת כלי רכב משוריינים גרמניים. בתום המלחמה הוכר כאלוף האלופים של השריון האמריקאי (האמריקאי היחיד מתוך חמשת ה־Aces of Aces Tank במלחמה). ב-81 ימי לחימה השמיד 12 טנקים ויותר מ-258 כלי רכב משוריינים של הגרמנים.³⁶

חלק מהכוחות הגרמניים הצליחו לפרוץ את הכיתור של בעלות הברית דרך הזרוע הצפונית הבריטית, שהחזיקו בדלילות כוחות קנדיים ופולניים. כוחות אלו לחמו לבלום את הגרמנים עד שאזלה להם התחמושת, והם ראו בעיניים קלות את הגרמנים האוגפים אותם בנסיגתם מתוך כיס פאלז. לימים נטען כנגד מונטגומרי שהיה עליו לתגבר את הכוחות הקנדיים והפולניים מהר יותר בדיוויזיות הבריטיות החזקות והמנוסות שלו, שלבסוף סגרו את הכיס הרמטית.

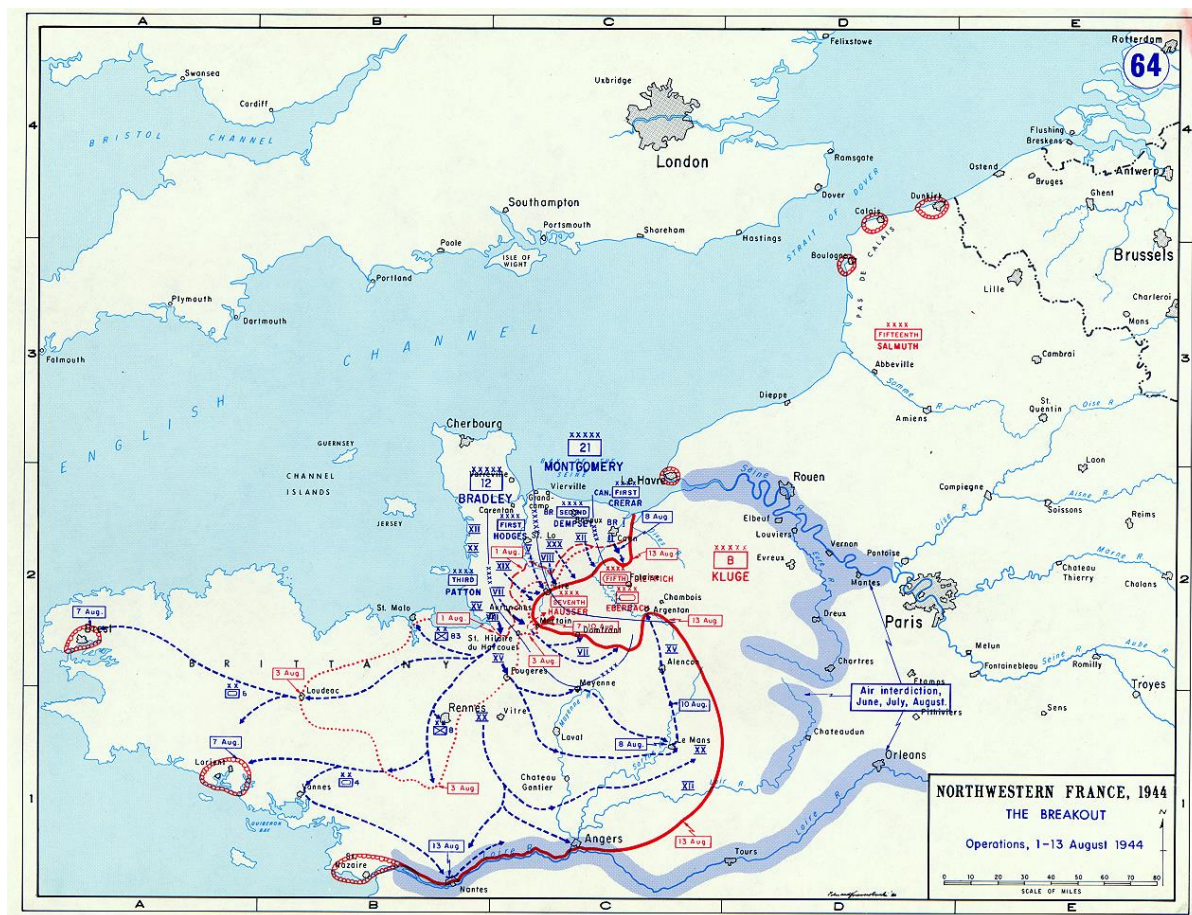
גנרל פלדמרשל גינתר פון קלוגה שלח יד בנפשו. סגנו, ולטר מוֹדֶל, החליפו בפיקוד על קבוצת ארמיות B. מתוך כ-100 אלף חיילים גרמנים שכותרו, פחות מחצי הצליחו לפרוץ דרכם החוצה, והשאירו מאחור את רוב ציוד הלחימה הכבד שלהם. כ-10 אלף לוחמים גרמנים נהרגו ועוד כ-50 אלף נפלו בשבי. בקרב זה נוטרל עיקר כוחו של הצבא הגרמני ממערב לנהר הסן, דבר שאפשר לבעלות הברית להשלים את כיבוש פריז ואת שחרור צרפת כולה בתוך זמן קצר.

ההחלטה של בראדלי להדיח את בן מחזורו וחברו הטוב ווטסון מהפיקוד על דיוויזיית השריון 3 הייתה לא קלה עבורו. ההחלטה להחליפו בקצין שאינו בוגר ווסט פוינט או כל אקדמיה צבאית אחרת הייתה לא שגרתית ואולי

³⁵ אזור בשדה קרב שבו חלק מקו החזית בולט ביחס לשאר החזית. הכוח הצבאי הנמצא בתוך מבלט מוקף משלושה צדדים, כמו חצי אי המוקף בים, דבר המעמיד אותו במצב פגיע בשל האפשרות לכיתור ויצירת כיס.

³⁶ מעריכים כי הוא הרג יותר מאלף לוחמים גרמנים ועוד 250 נפלו בשבי. הוא נפגע לראשונה מפאנצרפאוסט בנורמנדי. בפעם השנייה מ'אש ידידותית' מהאוויר בביס פאלז, כאשר מטוס פי-47 'ת'אנדרבולט' אמריקאי פגע בטנק שלו בעת שהוביל את הלחימה לטיהור הכפר פֶּרֹמֶנטֶל מכוחות גרמניים. ב-15 בספטמבר 1944, בעת מעבר קו זיגפריד, נפגע הטנק שלו פעמיים מפגיעת טנק פאנצר והתהפך לתעלה. פול לאפייט (Lafayette G. Pool) נפצע קשה, והרופאים נאלצו לקטוע את רגלו.

אף נועזת. עם זאת מעולם לא היו לו הרהורי חרטה.³⁷ מפקד קבוצת הארמיות 12 ראה ברז מפקד אפקטיבי ותוקפני, חסר פחד וקשה עם עצמו ועם אנשיו. הוא ביטא את הערכתו לרוז על שהוביל את הדיוויזיה בנורמנדי בכך שלאחר הקרב בכיס פאלז העניק לו את מדליית השירות המצוי.

נורמנדי, צרפת. השלב הראשון בקרב על כיס פאלז (Battle of the Falaise Pocket) אוגוסט 1944 – דיוויזיית שריון 3 כחלק מקורפוס 7 בפיקודו של הגנרל לייטינג ג'ו' קולינס באיגוף הדרומי לסגירת הכיס באזור העיירה אַרְדֵּנטֵן (Argentan). (נחלת הכלל) *'History of the Military Art' by the United States Military Academy's Department of History*

המערכה בבליגיה

דיוויזיית השריון 3 ניצבה שוב בראש והובילה את ההתקדמות האמריקאית. כוחותיו של רוז עקפו את פריז ממזרח, נעו צפונה ושחררו ערים, עיירות וכפרים בנתיב התקדמותם.

ב-1 בספטמבר נעה הדיוויזיה בכמה צירים מזרחה דרך חבל אודֵה־פֶּראַנס לעבר סְדָאן ושרלוויל. בצוהרי היום פקד הוודג'ס על רוז לפנות 90 מעלות צפונה ולנוע לעבר עיירת הגבול הבלגית מוֹיְנס, שסביבה התחוללו קרבות עזים במלחמת העולם הראשונה.³⁸ רוז לא התכוון לאפשר לגרמנים הנסוגים מצרפת לארגן מחדש את קווי ההגנה שלהם, ולפיכך נתן את פקודותיו לשינוי משימה בקשר. הכוח העצום שתחת פיקודו, ובו מאות טנקים, משחיתים טנקים, זחל"מים, תותחים, משאיות דרגים וכלי רכב רכים המאורגנים בחמישה צוותי קרב, נדרש להתאים את תוכניות הקרב שלו. לאחר שעה וחצי בלבד כבר הייתה הדיוויזיה בתנועה צפונה. זה היה אחד ההישגים המרשימים של הדיוויזיה תחת פיקודו. רוז דהר כהרגלו בג'יפ החפ"ק שלו, נמצא בקדמת הכוח

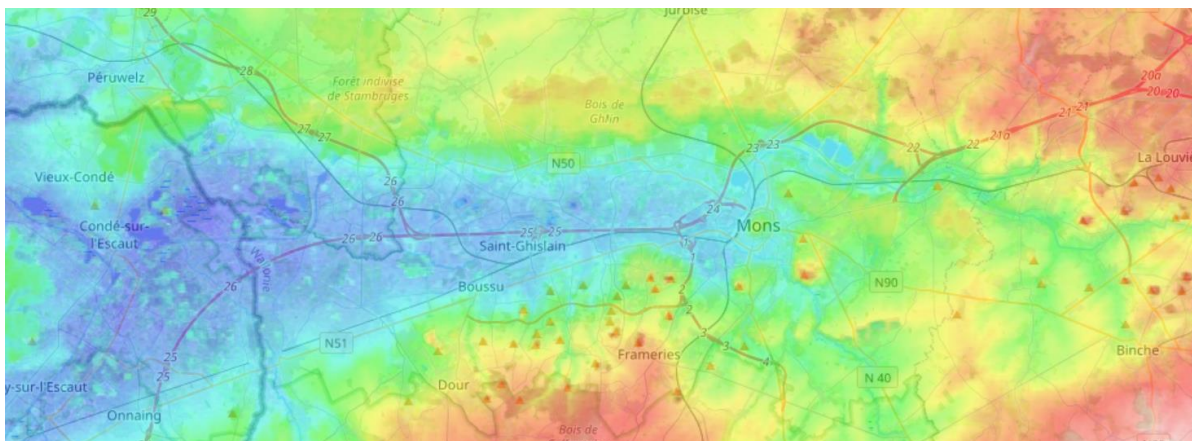
³⁷ Major General Maurice Rose: World War II's greatest forgotten commander, Stephen Ossad, Don Marsh, 2006, P. XXIII.

³⁸ קרב מוֹיְנס הראשון התחולל באוגוסט 1914, ונחשב קרב אגדי עבור הצבא האנגלי של עמידת מעטים מול רבים. כיום שוכן במוֹיְנס המטה של נאט"ו.

ודרבן את אנשיו. ב־2 בספטמבר היו חיילי דיוויזיית השריון 3 הראשונים להיכנס לבלגיה מלווים בצהלות שמחתם של האזרחים הבלגים המשוחררים.³⁹

בעיירת הגבול הבלגית מוֹנְס ערך רוז קרב מופת של תמרון, של זריזות, של כיתור ושל השמדה. זה היה קרב הרשום על שמה של דיוויזיית השריון 3. מוֹנְס שוכנת בקצהו של מסדרון קרקעי הנפתח מנהר הסְקֶלְדָה במערב ועד מוֹנְס במזרח. המסדרון של מוֹנְס הוא מעבר הכרחי, ודרכו עוברת מסילת הרכבת שבין פריז לבריסל. כוחותיו של רוז תפסו את מוֹנְס ואת הרכסים שמדרום ומצפון לעיירה השולטים על המסדרון. כוחות גרמניים שנסוגו מצרפת חזרה לגרמניה מצאו את כוחותיו של רוז בעורפם סוגרים את דרך נסיגתם במעבר ההכרחי במוֹנְס. הכאוס בשורות הגרמנים היה רב. בתנועות המלקחיים של דיוויזיית השריון 3 נלכדו יחידות גרמניות מבולגנות ומעורבבות משתי ארמיות ומ־18 דיוויזיות שונות שהיו בנסיגה. כ־70 אלף חיילים גרמנים כותרו בכיס במוֹנְס ולחמו לפרוץ את דרכם מזרחה. חלקם הצליחו להיחלץ מהכיתור. אך חוסר הארגון הניכר של הוורמאכט והתערבותו האפקטיבית של חיל האוויר האמריקאי באמצעות מטוסי פ־47 'ת'נדרבולט' זרעו הרס רב בשורות הגרמנים. טנקי ה'שרמן' ומשחיתי הטנקים של דיוויזיית השריון 3 צלפו בגרמנים שנקלעו לשטח הנחות. טורים ארוכים של רק"ם ושל כלי רכב גרמניים הושמדו במחיר אבדות מזעריות עבור האמריקאים.

יותר מ־10 אלף לוחמים גרמנים נפלו בשבי הדיוויזיה, לרבות ארבעה גנרלים גרמנים.⁴⁰ לוטננט גנרל (אלוף) רודיג'ר פון הייקינג, מפקד דיוויזיית הצנחנים 6, סיפר לשוביו כי הם הופתעו לחלוטין מהנוכחות האמריקאית בעומק נתיב נסיגתם. כך ציין גם מייג'ור גנרל (אלוף) הוברטוס פון אולוק, שנלקח בשבי עם כל מטהו ב'קבוצת הקרב' שנקראה על שמו ושהופקדה להגן על פריז (Kampfgruppe von Aulock). עוד 17 אלף לוחמים גרמנים נלקחו בשבי על ידי דיוויזיית החי"ר האמריקאית 1 ('האדומה הגדולה'), שהתקדמה לטהר את השטח בעקבותיו של רוז. כ־30 אלף לוחמים גרמנים נהרגו בכיס מוֹנְס.

המעבר ההכרחי במסדרון של מוֹנְס (Mons)

כוחות דיוויזיית השריון 3 המשיכו בהתקדמותם וחדרו לתוך בלגיה, כבשו ושחררו את נאָמור ואת לִיז'י, כשהם שוברים את התנגדותם החזקה והעיקשת האחרונה של הגרמנים בבלגיה. כוחותיו של רוז מתחו את יכולתם הלוגיסטית עד הקצה כשהתקדמו כ־150 קילומטרים בשבוע אחד. בתוך 18 יום הם הגיעו מנהר הסְן שבמרכז צרפת אל גבולה של גרמניה. בעקבות הישגיו קודם רוז בדרגה וקיבל את הכוכב השני שלו כמייג'ור גנרל (אלוף).

³⁹ After Landing in Normandy, Spearhead Led the Way, Shelby Stanton, ARMOR - March-April 1991, P.31.

⁴⁰ שם, שם.

רוז הפך את הדיוויזיה שלו למכונת לחימה משוכללת. חייליו היו מעודדים מההצלחות שהשיגו. הם באו בטענות לכתבים על הסיקור העיתונאי המוטה לדעתם. "למה כולכם כותבים על ארמייה 3 של פֶטון, ולא על הדיוויזיה ה-3 שלנו?"⁴¹ שאלו את העיתונאים. אולם הצנזורה האמריקאית הגבילה את הכתבים ולא אפשרה להם לכתוב על כוחות הקטנים מארמייה. את מה שלא ידע הקורא האמריקאי בבית, הכיר המודיעין הצבאי הגרמני. באַבְוֶהֶר כבר עמדו על כך שמולם ניצב מפקד קרבי מהשורה הראשונה המהווה יריב שקול לטובי הגנרלים הגרמנים, והעריכו את דיוויזיית השריון 3 כמיומנת ביותר בצבא האמריקאי והמטרידה ביותר עבורם.⁴²

גרמניה – חציית קו זיגפריד והמערכה ביער הורטגן

כעת ניצבו הכוחות האמריקאיים אל מול הגבול הגרמני. בעוד כוחותיו של פֶטון מתכתשים ונכתשים בלחימה חזיתית על המבצרים של מֶץ (Metz) שבאלזס לוריין ובעוד כוחותיו של מונטגומרי נערכים למבצע 'גן שוק' (Market Garden) בהולנד, האמריקאים מצליחים, כ־200 קילומטרים מצפון למֶץ, באזור אַאָן, להבקיע את הגבול הגרמני.

ב־13 בספטמבר 1944, ארבעה ימים לפני מבצע 'גן שוק', פרצה הדיוויזיה המשוריינת של רוז בכמה מקומות דרך 'החומה המערבית' של היטלר – קו זיגפריד. חלק מיכולתם להבקיע את המערך המבוצר נבע מכך שאת חלקו הקדמי החזיקו כוחות הפולקסשטרומ ('סערת העם')⁴³ באופן דליל יחסית, מצב שאותו ניצל רוז. לאחר לחימה קשה מול מערכי העומק של קו זיגפריד נותרו כ־100 טנקים כשירים בלבד מתוך 400 הטנקים של הדיוויזיה, אך ההגנה הגרמנית נשברה.⁴⁴ בעקבות זאת האמריקאים נכנסו אל תוך השטח הגרמני.

רוזולט וצ'רצ'יל היו משוכנעים שהעם הגרמני, אחרי האשליות שטיפח בדבר תבוסתו ב־1918 בתום מלחמת העולם הראשונה, חייב עכשיו להכיר בעובדה שהוא הובס לחלוטין, ואם לא כן יש לאלצו להכיר בכך הפעם. לכן הם התעקשו על כניעה ללא תנאי.⁴⁵

מוריס רוז, הגנרל היהודי, הוא שעשה את הצעד הראשון שצרב בתודעה הגרמנית את ההכרה בתבוסה הממשמשת ובאה, וכך הפעם, בגמר המלחמה, לא יהיו שאלות ולא יופצו עלילות. בניגוד לסיום מלחמת העולם הראשונה, כעת יהיו כוחות בעלות הברית על אדמת גרמניה. הגרמנים ידעו ללא צל של ספק שהם נוצחו במלחמה, ושהצבא שלהם הובס בשדה הקרב.

בלחימתה המפוארת רשמה הדיוויזיה תחת פיקודו של רוז שורת הישגים שנכנסו למורשתה ולמורשת הצבא האמריקאי. היא הייתה הראשונה שִׁיָּרְתָה אש ארטילרית אל תוך שטח הרייך הגרמני (ב־10 בספטמבר 1944), הראשונה שחצתה את הגבול לתוך גרמניה (ב־12 בו) והראשונה שכבשה עיר גרמנית, את עיר הגבול רוטגן (Roetgen), כחלק מהכיתור של אַאָן. כמו כן דיוויזיה זו הייתה הראשונה שהבקיעה את קו זיגפריד (ב־13 בו), הראשונה שפרצה מעבר ל'חומה המערבית' של היטלר ושחדרה לעומק השטח הגרמני (ב־15 בו). היא גם הראשונה שהפילה מטוס גרמני באמצעות תותחי נ"מ המוצבים על אדמת גרמניה (ב־18 בו).⁴⁶

דרך הפרצה של השריון בקו זיגפריד עלו דיוויזיות החי"ר של ארמייה 1 צפונה לכתר ולכבוש את אַאָן, הבירה ההיסטורית של הקיסר 'קרל הגדול', מייסד האימפריה הרומית הקדושה – הרייך הראשון. ב־29 באוקטובר,

⁴¹ Ralph C. Green, *The Triumph and Tragedy of Major General Maurice Rose*, *ARMOR*, March-April 1991, P. 23.

⁴² שם, שם.

⁴³ הפולקסשטרומ ('סערת העם') הייתה מיליציה לאומית שהקימה המפלגה הנאצית במהלך החודשים האחרונים של מלחמת העולם השנייה. גייסו אליה גברים בני 16–60 שלא שירתו במסגרת צבאית אחרת.

⁴⁴ *After Landing in Normandy, SPEARHEAD Led the Way*, Shelby Stanton, *ARMOR* - March-April 1991, P. 31

⁴⁵ ביוור, *מלחמת העולם השנייה*, עמ' 768.

⁴⁶ Ralph C. Green, *The Triumph and Tragedy of Major General Maurice Rose*, *ARMOR*, March-April 1991, P.28

לקראת תום הלחימה העזה והעקובה מדם לכיבוש העיר, הגיעו לוחמי דיוויזיית החי"ר 1 'האדומה הגדולה' אל חורבות בית הכנסת הגדול והעתיק של אַאָן שנבנה בשנת 1862 ונהרס כליל ב'ליל הבדולח', בנובמבר 1938. זה היה יום שבת, וסביב בית הכנסת החרב התרכזו כחמישים קצינים ולוחמים יהודים. אחד מהם היה סגן מקס פוקס בן 22, יליד ז'שוב שבפולין, שעשר שנים קודם לכן ברחו הוריו לארה"ב מהאנטישמיות הגואה בפולין. מקס קטע את לימודי החזנות שלו כדי להתגייס למלחמה בנאצים. רצה הגורל ובאותו זמן היה בעיר צוות שידור של רשת אַן־בֵּי־סִי. "אנו מביאים לכם כעת שידור מיוחד בעל משמעות היסטורית", הכריז בהתרגשות כתב הרדיו ג'יימס קאסידי בשידור, "תפילה יהודית פומבית ראשונה שמשודרת מגרמניה מאז עלייתו לשלטון של היטלר".⁴⁷ וכך, בזמן שהדי הלחימה עדיין נשמעים ברקע, החל מקס לשאת תפילה ספונטנית מול חורבותיו של בית הכנסת העתיק שבאַאָן, על אדמתה של גרמניה המשוחררת.

עם קסדה לראשו ועטוף בטלית הוא בחר בשני מזמורים מוכרים, 'אין כאלוהינו' ו'יגדל אלוהים חי', כיוון שהניח שחבריו לנשק יודעים אותם בעל פה. לימים סיפר מה חלף בראשו ובראשם של אותם לוחמים יהודים, שכבר ידעו על הזוועות המתחוללות במזרח, בזמן ששרו את הפסוק: "מִתִּים יִחִיהַ אֶל בְּרַב חֶסֶדוֹ / בְּרוּךְ עַד־עַד שֵׁם תְּהִלָּתוֹ". "העיניים של כולנו דמעו, רבים מבני משפחתי בפולין נספו בשואה. הבטתי על החברים שלי, החיילים היהודים שהתאספו בשדה השומם מול בית הכנסת העתיק. לא היה שם אחד שלא איבד קרוב משפחה שנחנק בתאי הגזים או נרצח במחנות ההשמדה. הייתה שם שמחה גדולה, אבל גם זעם גדול".⁴⁸

'התפילה באַאָן', כפי שכונתה לימים, הייתה רגע מרגש וסמלי במיוחד של התרוממות רוח, והיא הגיעה לאוזניים של מיליוני אמריקאים ויהודים ברחבי העולם. תפילה זו הייתה הצהרה פומבית סמלית לנאצים כי מדיניותם האנטישמית כנגד היהודים באה אל סופה עם התקדמות צבאות בעלות הברית אל תוך שטחה של גרמניה. היה שיקול נוסף בבחירתו של סגן מקס פוקס במזמורים אלו. "הם היו מזמורים קצרים, והקרוב עדיין נמשך",⁴⁹ סיפר לימים.

בזמן 'התפילה באַאָן' מול בית הכנסת החרב של אַאָן – סגן מקס פוקס (שני משמאל); כתב אַן־בֵּי־סִי ג'יימס קאסידי (שני מימין) (נחלת הכלל)

⁴⁷ Paul Vitello, *the New York Times*, Sept. 17, 2009 **A Soldier's Voice Rediscovered**,

⁴⁸ אושי דרמן, "מקס הלוחם: החייל היהודי שהשמיע לעולם את התפילה הראשונה על אדמת גרמניה המשוחררת". אתר **מוזיאון העם**

<https://www.anumuseum.org.il>. 27 בינואר 2021.

⁴⁹ שם, שם.

דיוויזיית השריון 3 פעלה כחלק מגיס 7 האמריקאי בפיקודו של מייג'ור גנרל ג'וזף לוטון קולינס, 'לייטנינג ג'ו' (*Lightning Joe*). ההיסטוריון הבריטי מקס הסטינגס הכתירו כ"מפקד הג'יס המוכשר והלוחמני ביותר של האמריקאים בצפון מערב אירופה".⁵⁰ השילוב של 'לייטנינג ג'ו' עם מוריס רוז היה קטלני.

לעומתם, גנרל קורטני הודג'ס, מפקד הארמייה 1, נתפס "קצין חלש, עצבני והססן",⁵¹ "הנרתע מלקבל החלטות וסבל מחוסר הדמיון הנדרש לביצוע מהלכי תמרון",⁵² ו"כמעט מעולם לא ביקר בנקודה קדמית יותר ממוצב הפיקוד הדיוויזיוני".⁵³ הודג'ס לא דחף את כוחותיו מערבה לעבר הריין והעדיף לפעול באיטיות ובזהירות תוך אבטחת אגפיו. עד מהרה שלחו הגרמנים כוחות סדירים, ומול האמריקאים ניצבו שוב כוחות מאומנים וחזקים מקבוצת ארמיות B, שהתארגנה מחדש. ריכוז הכוחות הגרמניים גרם לאמריקאים להיקלע לקרב התשה אל תוך החורף, וחוסר היוזמה וההתקפיות של הודג'ס גרם לאמריקאים לאבד את הסיכוי האחרון להבקעה לעבר לב גרמניה עוד בשנת 1944.

מסוף ספטמבר נקלעו כוחותיו של הודג'ס, ובהם הדיוויזיה של רוז, אל הקרב הארוך ביותר שניהלו האמריקאים על אדמת גרמניה, בתנאי שטח קשים וקור עז. הקרב היה עקוב מדם בגבעות המיוערות של יער הורטגן (*Battle of Hürtgen Forest*). במקום לעקפו מצפון החליט הודג'ס לטהרו מכוחות דיוויזיית החי"ר הגרמנית 275, לפני שיצא להמשך המתקפה מזרחה. וכך, במקום לנצל את עליונותו בניידות, בעוצמת אש ובטכנולוגיה הכניס את יחידותיו לקרב בעומק השטח המיוער והחשוך. עצי האורן הצפופים, המדרונות התלולים הערוצים והנזקים לא אפשרו מעבר לטנקים. בדרכים המועטות הניחו הגרמנים מוקשים רבים ומלכודות פתאים, הבוץ הכבד והשלג הקשו על הלחימה. החי"ר האמריקאי נאלץ ללחום ללא סיוע שריון קרוב. התוצאה הייתה קרב שבו איבדו האמריקאים את יתרונותיהם מול אויב גרמני מבוצר, נחוש ועקשן. "אנחנו כובשים שלושה עצים ביום, אבל זה עולה לנו במחיר של 100 איש לעץ",⁵⁴ אמר קצין אמריקאי על הקרב, שאותו כינו 'הגיהנום של יער הורטגן'.

היער היה גם מבחן לנחישות האמריקאית. כדוגמה לקשיחותו של רוז, מספר ג'ורג' ביילי, קצין מודיעין צעיר במטה דיוויזיה 3, בספרו כי באחת הפעמים איתרו הגרמנים, ככל הנראה, את מפקדת הדיוויזיה והנחיתו עליה מטח ארטילרי כבד. לאחר שהשיבו אש ולאחר ששיתקו את מקורות הירי של האויב, רוכזו כל הנפגעים לטיפול. רוז בא ודיבר עם כל אחד ואחד מהם בזמן שהמתינו לטיפול הרפואי. לאחר שכולם, עד האחרון שבהם, פונו, אמר רוז לרופא שכעת הוא יכול לטפל גם בו. רק אז הבחינו שגם הוא נפצע מרסיסים בכתף.

לאחר כחודשיים, בדצמבר 1944, ניצחו האמריקאים במחיר דמים כבד של כ-33 אלף נפגעים, בעיקר מדיוויזיות החי"ר של הארמייה.

בעת הלחימה בבליגיה סירב רוז לפגוש את ארבעת הגנרלים הגרמנים שנפלו בשבי בידי כוחותיו בכיס מונס. קצין המודיעין ג'ורג' ביילי מייחס זאת ליהדותו של רוז. עם זאת הוא נפגש עם שבוי גרמני אחר שהיה לו סיפור מאוד מוזר. השבוי, שנתפס על-ידי כוח סיור של הדיוויזיה, טען שהוא שבוי מלחמה בריטי שנמלט מחנה ריכוז, והוא בכלל יהודי מארץ ישראל. הוא נלקח למפקדת הדיוויזיה ושם תחקר אותו רוז באופן אישי. הגנרל האמריקאי שרצה לאמת את סיפורו המוזר ביקש ממנו לשוחח באידיש. השבוי המופתע ענה לו באידיש.

⁵⁰ מקס הסטינגס, *ארמגדון – הקרב על גרמניה 1944–1945*, תרגמה: כרמית גיא, אור יהודה: דביר, 2007. עמ' 115.

⁵¹ שם. עמ' 117 (להלן: *ארמגדון*).

⁵² אנטוני ביור, *ההימור האחרון של היטלר – המתקפה בארדנים 1944*, תרגם: עמנואל לוטם, ראשון לציון: משכל, 2017. עמ' 71 (להלן: *ההימור האחרון של היטלר*).

⁵³ הסטינגס, *ארמגדון*, עמ' 115.

⁵⁴ שם, עמ' 253.

שמו היה אורי שליט והוא נולד בקמניץ שבגרמניה. בשל האנטישמיות הגואה בגרמניה הנאצית עלה בגיל 16 לבדו לארץ בשנת 1938 במסגרת 'עליית הנוער' והגיע לקיבוץ מרחביה. שליט התנדב לצבא הבריטי לאחר שנודע לו כי אביו ושני אחיותיו נשלחו למחנה הריכוז זקסנהאוזן ונרצחו שם. הוא שרת בפלוגת החפרים 606 בצפון אפריקה ולאחר מכן ביוון, שם נפל בשבי הגרמנים באפריל 1941 יחד עם עוד כ-1,400 חפרים מארץ ישראל. הוא נשלח לסטלאג 8ב' בלמסדורף שבשלזיה עילית. מחופש במדי 'היטלר-יוגנד' אותם השיג הוא הצליח להימלט מהשבי. שליט הלך ברגל במשך כשלושה חודשים מערבה לעבר החזית שם נתקל בשני טנקי סיור. בעודו שוכב ומסתתר הוא שמע שהחיילים מדברים באנגלית. הוא פשט את מדי הנוער ההיטלראי ורק בתחנתונים לגופו צעד לעבר החיילים האמריקאים בידיים מורמות.

רוז פרס עליו את חסותו. שליט נדרש לטיפול ברגליו הפצועות קשה מההליכה, אך באחד הלילות העירו אותו, שלפו אותו מהמיטה ועם אחות שלחו אותו במטוס לצרפת. הם רצו למנוע מצב בו ייפול שוב בשבי הגרמני, כאשר האמריקאים מצאו עצמם תחת מתקפת־נגד גרמנית בארדנים. שליט לבסוף הגיע לאנגליה וחבר שוב עם יחידתו. בעוד שליט ממריא לעורף הועמדו בנות הברית המערביות בשעת מבחן קשה למול ההימור האחרון של היטלר, שהתפתח לקרב הגדול ביותר במלחמה באירופה המערבית.

'הקרב על הבליטה'

אחת הסיבות להגנה הגרמנית העיקשת ביער הורטן הייתה השאיפה להסתיר את ההפתעה הסודית שהם הכינו לבעלות הברית. מדרום לגזרת ההבקעה האמריקאית באַאֵן וליער הורטן, ולאורך 100 קילומטרים, התארגנו כוחות גרמניים רבים מקבוצת ארמיות B בפיקודו של גנרל פלדמרשל ולטר מודל למתקפת־נגד מפתיעה שאותה תכננו בארדנים.

בשבת 16 בדצמבר 1944, בעוד הודג'ס מסרב לעכל את הפריצה הגרמנית, הבין מפקד גיס 7, 'לייטנינג ג'ו' קולינס, הרבה לפני המפקדים האחרים את עוצמת המתקפה ואת ממדיה, ושלח את יחידותיו, את הדיוויזיה של רוז ואת דיוויזיית חי"ר 1 ('האדומה הגדולה') המוקצת לו, דרומה אל אזור הקרבות.

תחת פיקודו של רוז היו שתי חטיבות השריון 32 ו-33, חטיבת חרמ"ש 36, שלושה גדודי ארטילריית שדה משוריינים, גדוד הנדסה קרבית משוריינת, גדס"ר 83 משורייני, שני גדודי משחיתי טנקים⁵⁵ גדוד נ"מ וכוחות תקשוב, רפואה ומנהלה. כוחות אלו רוכזו בשלושה כוחות משימה (צק"חים) A, B ו-C. Combat Command R - CC.

ב-18 בדצמבר ניסו כוחות קדומניים של רוז שפעלו ליד הכפר הקטן לונוילי לעצור את השטף הגרמני מלהתקדם לעבר בֶּסטון. הם נקלעו בין שני ראשי החץ הגרמניים של דיוויזיית פאנצר 1 ושל כוחות מדיוויזיית הפאנצר הגרמנית 2. לגרמנים היו טנקי 'פנתר' סימן V העדיפים בכוח האש שלהם, ובקרב שהתפתח עם טנקי ה'שרמן' ידם של הגרמנים הייתה על העליונה.⁵⁶

ארבע דיוויזיות של ארמיית הפאנצר אַס־אֶס־6 תקפו במרחב הצפוני ודחקו את האמריקאים לאחור. שלושה ימים מאוחר יותר החלה התמונה להשתנות, והאמריקאים הצליחו לייצב את הקו. ב-21 בחודש נכשלה דיוויזיית פאנצר 116 בהתקפה על אֶוטון (Hotton). גדוד חי"ר מודאָה של המוטסת 82, עם טנקים ומשחיתי טנקים מהדיוויזיה המשוריינת 3 של רוז, שהגיעו מוקדם באותו בוקר, הדפו אותם. מפקד הדיוויזיה הגרמני

⁵⁵ לדיוויזיית השריון 3 היו משחיתי טנקים מסוג אַם-10 'ולברין' עם תותח 76 מ"מ ואַם-36 עם תותח קטלני של 90 מ"מ, ואלה נועדו להתמודד עם הטנקים הגרמניים המתקדמים, בעיקר כתותחי סער בהגנה.

⁵⁶ ביור, 'ההימור האחרון של היטלר', עמ' 169.

הודה שהאמריקאים לחמו היטב וכי "אט-אט החלו החיילים להבין שהתוכנית המכרעת נכשלה מן הסתם, או אולי לא יכלה להשיג ניצחון מלכתחילה. הדבר פגע במורל וביעילות".⁵⁷

רוז קבע את עמדת הפיקוד שלו בעיירה המותקפת אוטון, אשר ישבה בצומת צירים המוביל צפונה ללייז', העיר השלישית בגודלה בבלגיה, ומערבה אל נאמור שעל נהר המז. רוז נאלץ לפצל את הדיוויזיה שלו למרחבי לחימה שונים ונפרדים זה מזה.

מה-20 לחודש היו מרותקים שני כוחות משימה של דיוויזיית השריון 3 לסביבת לה גליז שמצפון לאוטון, שם פעלו עם כוחות מהדיוויזיה המוטסת 82 ועם דיוויזיית החי"ר 30, להשמיד את כוח המשימה החזק של יואכים פייפר, שמדיוויזיית הפאנצר אס-אס 1. זה היה צוות קרב משימתי, שנועד להוביל כוח חוד את ארמיית הפאנצר 6. כוח המשימה פייפר חדר לעומק שטחי הארמייה האמריקאית 1 ולעורפם, ולא היה רחוק מלהשיג את יעדיו הראשונים על נהר המז. אנשי הוואפן-אס-אס של פייפר נודעו לשמצה בעקבות מעשי טבח שביצעו בשבויי מלחמה אמריקאים במהלך התקדמותם, והידוע בהם הוא טבח מלמדי.⁵⁸

לאחר שהתקדמותו נבלמה ולאחר שהוא כותר, הצליח פייפר להדוף שורת התקפות אמריקאיות במשך ארבעה ימים. בליל 23–24 בדצמבר, אחרי שאזלו הדלק והתחמושת שלו, נחלצו רגלית שרידי צוות הקרב הגרמני מהכיתור לאחר שנאלצו לנטוש את הפצועים ואת כלי הרכב והציוד הכבד.

שאר הדיוויזיה של רוז פוצלה לשלושה כוחות משימה. שניים מהם עסקו בחסימת דיוויזיית הפאנצר אס-אס 2 דאס רייך מלהתקדם לעבר לייז' (שהייתה מרכז הלוגיסטיקה האמריקאית ובו דלק חיוני עבור הגרמנים), וכוח משימה שלישי היה מכותר בעיירה מרקורי, כ-10 קילומטרים מדרום לאוטון, ושם לחם על חייו כאשר הדלק במכלי טנקי ה'שרמן' הלך ואזל. הניסיונות להצניח אפסניה כשלו זה אחר זה. המצב החמיר כאשר ב-23 בדצמבר הצליחה דיוויזיית אס-אס 2 דאס רייך לפרוץ בתפר בין כוחותיו של רוז ובין המוטסת 82 ונעה לעבר עורפו. אולם רוז שמר על קור רוחו, והצליח לייצב מחדש את קווי ההגנה.

בליל 24 לחודש, בעוד שרידי כוח המשימה של פייפר נסוגים רגלית לאחור, הצליחו כוחות דאס רייך לפרוץ בשנית והפעם דרך העיירה מנאי בגזרת דיוויזיית השריון 7, באגף של רוז. הגרמנים נעו בלילה, כדי שלא להיות חשופים לאש חיל האוויר האמריקאי ששלט ביום, והציבו בראש הטורים שלהם טנקי 'שרמן' שלל. הטנקיסטים של דיוויזיה 7 נמנעו מלירות מחשש פן אלו כוחות מדיוויזיה 3 השכנה.

כוחותיו של רוז המשיכו, בקושי רב, להגן על אזור צומת הצירים של העיירה אוטון ולא אפשרו לגרמנים להתקדם בצירי הפריצה המתוכננים שלהם לעבר העיירה מארש או צפונה ללייז'. ממערב לו, בעיירה מארש, ניצבה דיוויזיית חי"ר 84. כאשר שקל מפקד הדיוויזיה אלכס בולינג לסגת משם בשל הלחץ הגרמני, התנדב טוראי יהודי צעיר להישאר מאחור בהסתר ולדווח על תנועות הגרמנים. הוא התנדב לעשות זאת למרות הסכנה הנוספת שנשקפה לו כיהודי מחיילי הוואפן-אס-אס הנאצים. יתר על כן, הסיבה שהוא שירת במחלקת המודיעין של הדיוויזיה, הייתה מכיוון שדיבר גרמנית מאחר שנולד וגדל בגרמניה, עד שמשפחתו ברח מגרמניה הנאצית ב-1938. בסופו של דבר, אנשי דיוויזיה 84 החזיקו מעמד וכתשו באש ארטילרית את ההתקפות הגרמניות. שמו של הטוראי היהודי האמיץ בן ה-21 היה הנרי קיסינג'ר, לימים מזכיר המדינה האמריקאי.

טנקי ה'שרמן' בעלי הזחל הצר התקשו לנוע על הקרח שכיסה את הקרקע. אך הדיוויזיה של רוז החזיקה מעמד בקו ההגנה שלה יותר משבוע ב'כתף הצפונית' של 'הבליטה', כנגד גלי התקפות של כוחות חי"ר וטנקים המסתייעים בתותחי סער מתניידים ובארטילריה גרמנית נייחת.

⁵⁷ שם, עמ' 218.

⁵⁸ טבח מלמדי – טבח שבו רצחו אנשי האס-אס 86 שבויי מלחמה אמריקאים ליד העיר הבלגית מלמדי.

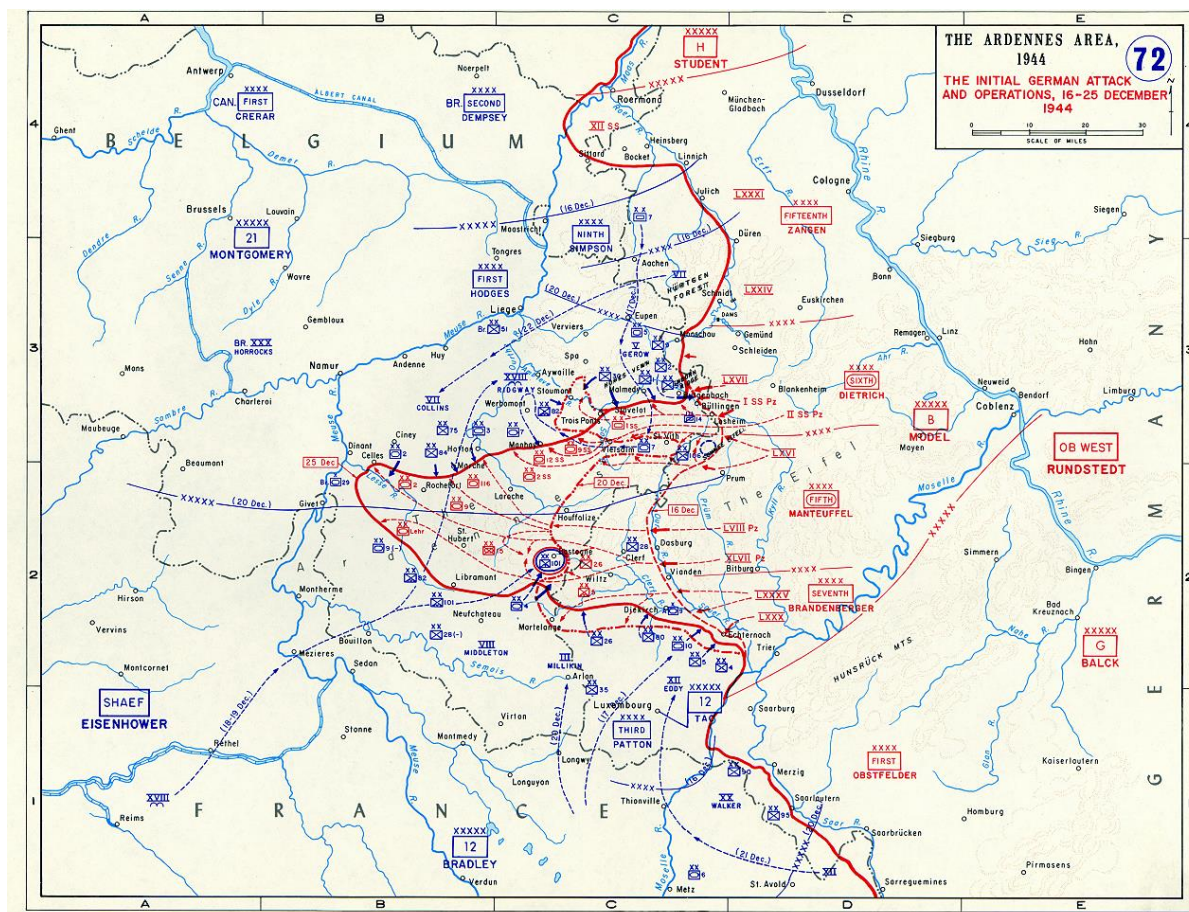
ב-26 לחודש, בד בבד עם התקפה חזיתית נוספת של דיוויזיית פולקסגרנדיר 560, עדיין ניסה מפקד דיוויזיית דאס רייך, בריגדפיהרר אֶס־אֶס היינץ לְמַרְדִּינְג, להבקיע לעורפו של רוז ולפתוח את הדרך לאוטון. אולם הוא נבלם באש מרוכזת של 13 גדודי ארטילריית שדה אמריקאיים, שהפעיל רוז, שעשו שמות בשורות הכוחות הגרמניים. צק"ח מתוגבר מהדיוויזיה שלו יצא להתקפת נגד ושבר את ההתקפה של חטיבת הפאנצרגרנאדירים אֶס־אֶס־3 דויטשלנד של דאס רייך, ובה נהרג מג"ד אחד, שני נפל בשבי ושלישי כותר עם גדודו. יום זה היה נקודת המפנה במערכה בארדנים. הגרמנים איבדו את היוזמה סופית, וכוחות בעלות הברית עברו להתקפה. בשעות הצוהריים המאוחרות של יום זה חברו ראשוני כוחותיו של פֶּטֶן לדיוויזיה 101 הנצורה בֶּסְטֶן.

עם יציאת בעלות הברית להתקפת נגד, ב-3 בינואר 1945, הובילו הדיוויזיות המשוריינות 2 ו-3 את גיס 7 של 'לייטנינג ג'ו' קולינס בין אוטון לבין מְנַאֵי. קצב התקדמותו של הכוח האמריקאי הואט בשל תנאי מזג אוויר קיצוניים של שלג, של קרח ושל ערפל. לפיכך הכוחות לא קיבלו סיוע אווירי והם נתקלו בהתנגדות גרמנית עזה, מְלוּוה בארטילריה. טנקי ה'שרמן' החליקו זה אחר זה מעל הכבישים, ולמרות זאת המשיכו בנחישות לדחוק את הגרמנים לאחור.

באגף הצפוני של 'הבליטה', במקביל לגיס 7, הטילו האמריקאים לקרב את הדיוויזיה המוטסת 17 חסרת הניסיון, וזה היה טבילת האש הראשונה שלה. משום כך היא ספגה אבדות רבות. יכולת לחימתה לא הייתה משביעת רצון, אם כי גם בדיוויזיה הצעירה היו גילויי מופת של גבורה יוצאת דופן ברוח לחימת הצנחנים של הדיוויזיות הוותיקות 101 ו-82. סמל איזדור ג'קמן, בן למשפחה יהודית מברלין שהיגרה לארה"ב, יצא מעמדתו, חצה שדה פתוח תחת ברד כדורים ורסיסי מרגמות ואש ארטילרית, ולקח את מטול הרימונים נגד טנקים ('בזוקה') של חברו ההרוג. הוא רץ מול שני טנקים גרמניים מסתערים, שריכזו בו את האש שלהם, והצליח לפגוע באחד ולגרום לנסיגתם, ובכך הציל את פלוגתו. ג'קמן נפצע אנושות. לאחר מותו זכה בעיטור הגבורה הגבוה ביותר של ארה"ב, עיטור הכבוד של הקונגרס.⁵⁹

התקדמות ההתקפה בצפון התנהלה בהצלחה רבה, והודג'ס, שעם תחילת הלחימה בארדנים הוכפף תחת פילדמרשל מונטגומרי, קיבל מהאחרון מחמאות רבות על התקדמות דיוויזיות השריון שלו. דיוויזיה 3 כבשה את הכביש החיוני המוליך ליעד המערכתי בעיירה סנט ויט, המנתק את הגרמנים מעורפם.

⁵⁹ איזדור ג'קמן היה אחד משלושה יהודים שקיבלו עיטור זה במלחמת העולם השנייה. שם, עמ' 313. פסל לזכרו ניצב בכפר פלמיירד'.

בלגיה, הארדנים. הקרב על הבליטה (Battle of the Bulge). דצמבר 1944. דיוויזיית שריון 3 בהגנה במרחב העיירה אוטון (Hotton) באגף הצפוני של הבליטה.

'History of the Military Art' by the United States Military Academy's Department of History (נחלת הכלל)

אל תוך ליבה של גרמניה

עם גמר הלחימה בארדנים חזרה הדיוויזיה לשטח הגרמני ועצרה לחודש התארגנות בעיירה סטולברג שליד אֶאָן. קבוצת הארמיות של בראדלי המתינה בתסכול לדלק שכעת הופנה בעיקר למאמץ של מונטגומרי. דיוויזיית השריון 3 ניצלה את הזמן לקליטת אמל"ח חדש. היא הייתה היחידה לקלוט ולהפעיל במלחמה את ראשוני טנקי ה'פרשינג' אֶם-26 החדשים שהגיעו לחזית האירופאית. מצוידים בשריון עבה ובעיקר בתותח 90 מ"מ הם היו יריב שקול לטנקים הגרמניים, בעיקר לטנקי ה'פנתר' וה'טייגר'. רוז בחן אישית את תותחני הטנקים במטווח מאולתר.⁶⁰

טנק ה'שרמן' היה הטנק המרכזי של בעלות הברית המערביות שפותח במהירות בארה"ב אחרי מלחמת הבזק ('בליצקריג') הגרמנית ב-1940. פס הייצור הסדרתי ההמוני של ה'שרמן' נחשב לאחד ההישגים התעשייתיים הגדולים של המעצמה האמריקאית. 50 אלף הטנקים שיוצרו בעיקר במפעלי קרייזלר בדטרויט בקצב של טנק חדש כל 11 דקות, הפכוהו לטנק השלישי בתפוצתו בעולם. זו הייתה העדפת כמות על איכות. כאשר לראשונה בשנת 1942 הופיע בקרב אל-עלמין שבצפון אפריקה, הוא נחשב לטנק הטוב ביותר של בעלות הברית המערביות. אולם בהשוואה לדגמים המאוחרים של הטנקים הגרמניים, ה'שרמן' היה נחות באופן ניכר במיגונו הדק ובכוח האש שלו, והוא זכה לכינויים קודרים. הטנקיסטים האמריקאים קראו לו 'יִפּוֹ' על שם מצית הסיגריות המפורסם, ובקרב הטנקיסטים הגרמנים התבדחו שפאנצר גרמני אחד שווה עשרה

⁶⁰ WWII tank gunner, now 95, pays tribute to the highest-ranking American killed in the European theater, Kevin Simpson, The Colorado Sun via the AP, April 7, 2019

טנקי 'שרמן', אבל הבעיה שתמיד היו לאמריקאים 11 טנקי 'שרמן'. במהלך הלחימה באירופה שלח רוז מספר דיווחים לאייזנהאואר על הביצועים הנחותים של תותחי ה'שרמן' ושל משחיתי הטנקים למול השריון הגרמני. 310 טנקי 'פרשינג' אֶם-26 חדישים הגיעו לאירופה עד תום הקרבות ונקלטו כולם בדיוויזיית השריון 3. הטנק היה שיפור עצום לעומת ה'שרמן', ובקרבות בריין התחתון הוכיח עצמו כשווה לטנקים הגרמניים המתקדמים. הגרסה המשופרת של ה'פרשינג' אֶם-46, שבה שודרגה בעיקר מערכת ההנעה (חטיבת הכוח), זכתה לכינוי 'פֶּטוֹן', כדי לכבד את זכרו של גנרל ג'ורג' פֶּטוֹן, שנהרג בתאונת דרכים בגרמניה לאחר מלחמת העולם השנייה.

ב-26 בפברואר 1945 חצתה הדיוויזיה את נהר הרוהר, וחידשה את התקפתה בהסתערות מזרחה אל לב המולדת הגרמנית לעבר קֶלֶן שעל נהר הריין. מולה ניצבו כוחות מארמיית הפאנצר 5 בפיקודם של גנרל השריון הברון פון מֶנטוֹיֶפל, מהבולטים במפקדי השריון הגרמנים, ומחליפו גנרל אוברסט יוזף הֶרֶפֶה.

בניגוד לתו"ל האמריקאי לכיבוש שטח עירוני,⁶¹ העדיף מפקד הגיס 7 'לייטנינג ג'ו' קולינס, לשלוח לתוך קֶלֶן את דיוויזיית השריון המנוסה של רוז שעליו סמך, מאשר את אחת משלוש דיוויזיות החי"ר שלו (8, 99 ו-104). הוא הניח כי המיומנות, האגרסיביות והמהירות של דיוויזיית השריון 3 יאפשרו לה לכבוש את העיר לפני שהמגינים יוכלו להתארגן. לפיכך הוא תגבר את רוז בשלושה גדודי חי"ר לטובת ההתקפה.

ב-5 במרץ 1945 התווסף למורשת הדיוויזיה גם היותה הראשונה לכבוש עיר גרמנית גדולה – קֶלֶן, העיר השלישית בגודלה בגרמניה, שבה היו כמיליון תושבים. עירו של ד"ר קונראד אדנאואר, שנולד בה והיה ראש העיר בין שתי מלחמות העולם, עד לעליית הנאצים לשלטון (לאחר המלחמה היה אדנאואר ראש הממשלה [קנצלר] הראשון של גרמניה המערבית).

למרות סופה הבלתי נמנע של המלחמה ולמרות חורבנה של העיר, שרוב בנייניה נהרסו בהפצצות מהאוויר, לחם הכוח הגרמני שנותר בה באופן נואש להגן עליה. הגרמנים לחמו מבית לבית, בסיוע של טנקים ברחובות, של תותחי 88 מ"מ דו-תכליתיים קטלניים, של מרגמות, של צלפים מתוך החורבות, של ירי מטולי פאנצרפאוסט ושל השלכת בקבוקי תבערה מהגגות. לאחר יממה של לחימה, בבוקר 6 במרץ פוצצו הגרמנים באקט הסיום של לחימתם את גשר הוהנצולרן הגדול. הקרב האחרון התרחש סמוך לגשר, סביב הקתדרלה הגותית המפורסמת של העיר, הגדולה ביותר בצפון אירופה. המהירות של השריון האמריקאי ועוצמתו הכריעו את המגינים.⁶² בכך העניק רוז לבעלות הברית את העיר הגדולה ביותר במערב גרמניה.

⁶¹. The Army's 1941 FM 100-5, Operations

⁶² **Armor Takes Cologne**, Major John M. House, **ARMOR**, Sep-Oct 1988, P. 32

קֶלֶן ההרוסה בימים שלאחר מלחמת העולם השנייה. הריסות גשר הוהנצולרן שקועות בנהר הרין, נראות מימין לקתדרלה (נחלת הכלל) Kölner Dom

דיוויזיות החי"ר 8 ו-104 נכנסו אל העיר, ולמוחרת ב-7 לחודש הסתיים טיהור העיר מכיסי התנגדות. מפקד הגיס 'לייטנינג ג'ו' קולינס הגיע נפעם לקֶלֶן. דגל הפסים והכוכבים התנוסס מעל חורבותיה של העיר הגדולה העתיקה ביותר בגרמניה. הוא שיבח את לוחמי דיוויזיית השריון 3 ואת מפקדיה על גבורתם בלחימה בשטח הבנוי, ואמר: "מאז ימי סן-לו פיקדתי על הרבה דיוויזיות, כולן היו טובות, אבל מעט מהן היו מצוינות. ואתם מהמצוינים ביותר".⁶³

עתה, לאחר כיבוש קֶלֶן שעל גדות הרין, חצו האמריקאים את הנהר, ששימש מחסום המים הגדול האחרון שהגן על הרייך השלישי, ונעו מזרחה. בימים הראשונים התקדמו כוחות ארמייה 1 באיטיות ובזהירות בקצב של 6-8 קילומטרים ביום.

כוחותיו של רוז חצו את הרין מדרום לבון ב-25 במרץ ועברו להוביל את התקדמות ארמייה 1. עתה גבר הקצב. הדיוויזיה המשיכה במסע הלחימה האגרסיבי שלה. כוחותיה נעו מצפון לפרנקפורט לעבר העיר האוניברסיטאית המפורסמת מֶרְבוּרְג ולפתחת פּוֹלְדֶה. כוחות דיוויזיית השריון 3 נתקלו פה ושם בהתנגדויות עקשניות, אולם הם שברו אותן זו אחר זו. תוך שבוע לקחו בשבי 20 אלף חיילים גרמנים בנתיב התקדמותם, וחיילי הדיוויזיה העריצו את רוז על אומץ ליבו.⁶⁴ הוא נע עם החפ"ק שלו בראש הכוח, ראה את שדה הקרב בעיניו, דרבן את אנשיו והפעיל את כוחותיו לפתור את הבעיות שניצבו מולם. רוז ידע לנצל היטב את התחרות האישית בין שני מפקדי צוותי הקרב הֶטְקְסְנִים המובילים שלו כדי לזרזם קדימה. "אנשי דיוויזיית השריון ה-3 הביאו את ה'בליצקריג' חזרה לארץ הולדתו בכזה קצב, שאפילו הממציאים שלו לא חשבו שזה אפשרי" נכתב בניו יורק סאן.⁶⁵

⁶³ SPEARHEAD in the West 1941-1945, P. 130.

⁶⁴ הסטינגס, ארמגדון, עמ' 554.

⁶⁵ Ralph C. Green, The Triumph and Tragedy of Major General Maurice Rose, ARMOR, March-April 1991, P.24.

תוך כדי התקדמות הכוחות נעמדו רוז וקצין האג"ם שלו לבחון את שדה הקרב, ובה בעת נחת פגז מרגמה סמוך אליהם. הם פרשו מפה על מכסה המנוע של הג'יפ ובחנו אותה. חייל צעק לעברם: "מי המשוגעים האלו שעומדים ככה?" פתאום הבין החייל ההמום במי מדובר, ואמר למפקדו שזו הפעם הראשונה שהוא רואה גנרל כה קרוב לקו החזית.⁶⁶ הימצאותו של רוז הייתה בניגוד להוראתו של מפקד הגיס, ולא אחת דרש ממנו לתפוס עמדות מאחור, אך רוז נשאר בקדמת הכוח.

באחד הימים הגיע לייטנינג ג'ו' קולינס לבקר את רוז בחפ"ק, שהיה ממקום בבית חשוף בקצה כפר. "מוריס, אתה תמיד חייב למקם את החפ"ק שלך בבניין האחרון בכפר?" שאל מפקד הגיס. רוז ענה לו כי יש רק דרך אחת שהוא מכיר לפקד על דיוויזיה, והיא להנהיג אותה מלפנים.⁶⁷

בדרך למְרְבוּרַג השקיף רוז על שדה הקרב, לפתע הבחין בכ־20 חיילים גרמנים מנסים לחצות את הכביש שלפניו. "תעצרו!" הוא צעק לעברם, תפס את תת־המקלע שלו ויצא להסתער עליהם, כשהוא צועק לאנשי החפ"ק שלו לבוא אחריו. הוא לחץ על ההדק אך היה מעצור. רוז זרק את התמ"ק, שלף את אקדח הקולט 0.45 אינץ' שלו וירה בלוחם גרמני שכיוון אליו את נשקו. הג'יפ השני של החפ"ק הגיע, וממנו פרקו מפקד הסיוע הארטילרי האוגדתי, קולונל (אל"ם) פרדריק בראון והנהג שלו והצטרפו לקרב. 12 לוחמים גרמנים הרימו את ידיהם ונכנעו. השאר נהרגו ומקצתם הצליחו לברוח. כנראה, זו הייתה הפעם היחידה במלחמה שמפקד דיוויזיה הסתער על כוח אויב באופן אישי, פגע בו ולקח את אנשיו בשבי. אחד מחייליו מלמל: "ה'זקן' מותח את מזלו יותר מדי, ויום אחד המזל הזה ייגמר לו".⁶⁸

כיס הרוהר וקרב פְּאָדְרְבוֹרן

בבוקר 28 במרץ הנחה מפקד קבוצת הארמיות ה־12 עומר בראדלי את ארמייה 1 של הודג'ס להפסיק להתקדם מזרחה, לפנות ב־90 מעלות ולתקוף מייד צפונה לעבר פְּאָדְרְבוֹרן, כדי לכתר את קבוצת הארמיות B הגרמנית. בראדלי ראה בקבוצה זו את האויב המרכזי העומד מולו מאז נורמנדי. הוא שאף להשמיד את הכוח הלוחם בפיקודו של מוֹדֵל, ורצה לכתרו בחבל הרוהר. מאז נורמנדי לא הצליח בראדלי לכתרו ולקחת בשבי כוחות גרמניים גדולים. בעלות הברית כשלו לעשות זאת בכיס פְּאָלֶז ובמערכה בארדנים.

דיוויזיית השריון 3 הובילה את גיס 7. רוז התחייב לפני מפקד הגיס לייטנינג ג'ו' קולינס שתוך 48 שעות יגיעו כוחותיו ליעד לפני שהגרמנים יצליחו לסגת ולחמוק מהכיתור. הבעיה שפְּאָדְרְבוֹרן הייתה במרחק עצום של כ־200 קילומטרים.

ב־29 במרץ 1945 רשמה הדיוויזיה בהובלתו של רוז שיא נוסף. האומה האמריקאית אוהבת סטטיסטיקה ומספרים. היא אוהבת גם מנצחים. מוריס רוז הוסיף לאמתחתו את שיא המהירות של ההתקדמות היומית

⁶⁶ שם, עמ' 23.
⁶⁷ שם, עמ' 24-25.
⁶⁸ שם, עמ' 25.

שורת המבצעים המבריקים שלו בצרפת, בבלגיה ובגרמניה, כשהוא מוביל את כוחות בעלות הברית, העניקו לעוצבת שריון זו את הכינוי המשמש שמה עד היום – 'חוד החנית' (The SPEARHEAD). הכינוי ניתן לה הודות ליוזמה הרבה שהפגינו לוחמיה, לחתירתם למגע עם האויב ולשמירת המגע עימו ככל האפשר, תוך דחיקת כוחותיהם לפנים והבאתם לקצה היכולת, ואף מעבר לכך.

ביום שלמוחרת, ב־30 במרץ 1945, המשיכה הדיוויזיה בפיקודו של רוז לפרוץ קדימה במהירות ובביטחון, לנוע צפונה ולסגור את הכיס, למול לחימה גרמנית עיקשת. מצפון לפאָדְרְבוֹרן פעל בית הספר לשריון של האַס־אֵס במחנה סְנֶלְגֶר. על בסיסו הקימו הגרמנים כוח שריון מאולתר בסד"כ חטיבתי, שהורכב ברובו מלוחמים מנוסים ותיקי קרבות מהחזית המזרחית. בחטיבת הפאנצר אַס־אֵס ווסטפאלן שזה עתה הוקמה היו 55 טנקים מתקדמים וכבדים מסוג 'פנתר', 'טייגר', ו'קינג טייגר' (טייגר II) בעלי תותח 88 מ"מ עוצמתי. לכוח היו גם מספר משחיתי טנקים 'יאגד טייגר' חדשים בעלי תותח אימנטי בקוטר 128 מ"מ. הגרמנים הספיקו לייצר רק כ־88 יחידות של ה'יאגד טייגר' (Jagdtiger). משחית טנקים מפלצתי זה היה כלי הרכב המשוריין הכבד ביותר שנלחם במלחמת העולם השנייה במשקל של 71 טון. מיגונו החזיתי העבה היה כמעט בלתי חדיר לנשקי הנ"ט בתקופה. התותח בקוטר 128 מ"מ Pak 44 L/55 היה תותח הנ"ט הגדול והחזק ביותר שהותקן על כלי משוריין במלחמה, והיה מסוגל להשמיד כל טנק של בעלות הברית, אפילו ממרחק של כ־3,500 מטרים, טווח עצום לאותה עת.

הכוח הגרמני החזק ניסה נואשות למנוע מהאמריקאים מלהשלים את כיתור קבוצת ארמיות B באזור העיר פאָדְרְבוֹרן. כיס הרוהר שאליו נקלעו הגרמנים הלך ונסגר בין פאָדְרְבוֹרן במזרח לבין דִיסְלְדוֹרף שליד קֶלן, במערב. ארמייה 9 של סימפסון סגרה את הזרוע הצפונית של תנועת המלקחיים האמריקאית.

הגרמנים התבצרו במערכי הגנה חפזה עם נשק נ"ט רב. הלחימה הייתה פראית ועזה. מעולם קודם לכן לא נתקלו הלוחמים של דיוויזיית השריון האמריקאית 3 בכמויות כאלו של רקטות נ"ט פאנצרפאוסט שנורו לעברם מכל עבר בשטחים הבנויים בעיירות ובכפרים שבדרך לפאָדְרְבוֹרן.

התקדמותה של קבוצת הקרב המערבית של הדיוויזיה התנפצה על ההגנה הגרמנית. תותחי ה־88 מ"מ של טנקי ה'קינג טייגר' עשו שמות בטור האמריקאי שנע על הכביש לפאָדְרְבוֹרן. בקרב שהתפתח חוסלו בתוך דקות 17 טנקי 'שרמן', 17 זחל"מים, שלוש משאיות, שני ג'יפים ומשחית טנקים אחד. פגזי ה־75 מ"מ של טנקי ה'שרמן' לא הצליחו לחדור את השריון העבה והמשופע של הטנקים הכבדים הגרמניים, והפגזים פשוט ניתזו מעליהם. רוז חש קדימה. הוא הגיע אל מפקד קבוצת הקרב כדי לראות איך ניתן לפתור את הבעיה המבצעית ולהתגבר על היריב הקשוח שמולו.

***

"הראה לי גיבור ואכתוב לך טרגדיה", כתב הסופר האמריקאי הנודע פרנסיס סקוט פיצג'רלד. בשדה הקרב הטרגדיות נכתבות מעצמן. עבור מוריס רוז זה קרה בערבו של היום. חפ"ק הדיוויזיה של רוז, ובו שלושה ג'יפים, שני אופנוענים וכלי רכב משוריין, נתקל במחלקת טנקי 'קינג טייגר' מבית הספר לשריון של האַס־אֵס

⁶⁹ במלחמת המפרץ הראשונה ב־1991 בקרב 100 השעות של האמריקאים מול הצבא העיראקי "הם עברו במוצע 95 ק"מ ביממת לחימה, שזה היה פי שניים ממאמץ ה'בליצקריג' המהיר ביותר של הוורמכט" (רוברט ה' סקוילס, ניצחון ודאי במדבר, צבא היבשה במלחמת המפרץ, תרגם, ביאר וערך: ד"ר יגאל אייל, אג"ם־תה"ד – היסטוריה, אדר ב התשנ"ז – מארס 1997, עמ' 14).

באזור מיוער מדרום לעיר פֶּאָדְרֶבוֹרן. הנחייתו האחרונה בקשר הייתה לקדם כוחות נוספים ולסגור את הפער שנוצר עם הכוח של קבוצת הקרב שהתקדמה בחוד ונפגעה. לאחר מכן נותק הקשר עם מפקד הדיוויזיה.

טנק כבד מסוג טייגר II ('קינג טייגר' פאנצר סימן 6) במשקל 68 טון חסם את הכביש מול הג'יפ של רוז ונגח לעבר עץ. רוז נעמד, הושיט ידיו אל מותניו, שם נמצא אקדחו, אולם מפקד הטנק הגרמני ירה בו צרור מנשקו האישי.⁷⁰

כך מתארים פקודיו את רגע נפילתו:

היה זה ערב ערפילי ועננים כיסו את הירח. האש הגרמנית אחזה בנו מכל עבר. על הדרך הצרה, בין תימרות העשן, התייצב מוריס רוז ושני חבריו לג'יפ מול הטנק הגרמני. מפקדו, גרמני צעיר, היה אחוז התרגשות ואולי מבוהל מהמעמד, מעצם עמידתו מול גנרל אמריקאי. תוך קריאות רמות הגרמני התקרב אליו... הוא חשב שרוז מכוון אליו את נשקו, היה עשן רב, הגרמני ירה.⁷¹

בנו של הרב מפולין, מפקד השריון האמריקאי הנועז והאגדי, נהרג בו במקום. האלוף מוריס רוז היה מבכירי המפקדים האמריקאים שנפלו במלחמת העולם השנייה⁷² ומפקד דיוויזיית השריון היחיד בצבא ארה"ב אשר נהרג בקרב מאש אויב אי פעם. קסדתו הנושאת שני כוכבים, והמחוררת מהירי הקטלני, מוצגת במוזיאון פֶּטֶוֹן שבפורט נוקס.

הקסדה המחוררת של מוריס רוז
(Photo in 2003 by Jim MacClay of Web Staff)

שעות ספורות בלבד לאחר מותו עמדו לוחמי דיוויזיית השריון 3 בהתחייבותו של רוז וסיימו את המשימה. הם חברו לקבוצת הקרב A (CCA - Combat Command A) מדיוויזיית השריון האמריקאית 2 ('תופת על גלגלים'), יחידתו הקודמת של רוז, וסגרו את כיס הרוהר.

דיוויזיית השריון 3 המשיכה להילחם במרחב פֶּאָדְרֶבוֹרן בחטיבת הפאנצר אַס־אָס ווסטפאלן בקרב קשה ועקוב מדם שארך שלושה ימים, עד 1 באפריל. 125 לוחמים אמריקאים נהרגו ו-504 נפצעו.

הדיוויזיה איבדה 42 טנקים, 11 משחיתי טנקים ועשרות כלי רכב נוספים. דיוויזיית השריון 9 ודיוויזיית החי"ר 104 של גיס 7 הצטרפו מהאגפים ללחימה בכוח הגרמני הנחוש והמיומן. חייליו של רוז היו חדורי רוח נקמה בחיילי האַס־אָס כגמול להריגת מפקדם האהוב.⁷³ אצל הלוחמים התפשטה שמועה כי רוז נרצח בשל יהדותו כשניסה להיכנע לידי החיילים הנאצים הפנטיים.⁷⁴ הזיכרון הטרי והזעם כלפי אנשי האַס־אָס בשל טבח מלמדי

⁷⁰ הסטינגס, ארמגדון, עמ' 554; רוז נפגע בכל גופו מצרור של 14 כדורי 9 מילימטרים מתמ"ק אַס־פִּי-40 'שמייסר' הגרמני.

⁷¹ לובושנסקי קטקו, הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה, עמ' 140.

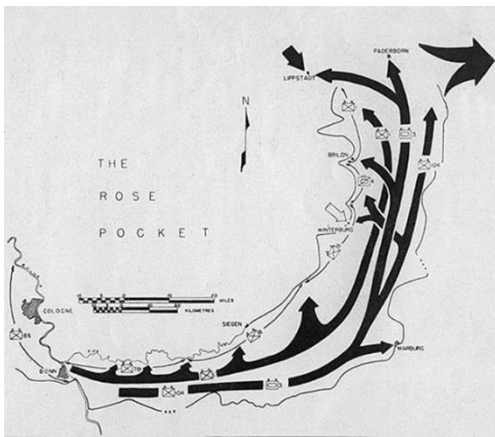
⁷² במבצע 'קובר' ביולי 1944 נהרג בשוגג לוטננט גנרל (שלושה כוכבים) לסלי מקנייר מ'אש ידיוותית' בעקבות ההפצה האווירית האמריקאית, ובקרב באוקינוואה נהרג ביוני 1945 מפקד ארמייה 10, מייג'ור גנרל סיימון בוליבר באקנר הבן, מפגיעת אש ארטילרית יפנית (לאחר מותו הועלה לדרגת גנרל של ארבעה כוכבים). שני מפקדי דיוויזיות חי"ר נוספים נפלו בקרבות.

⁷³ **The New York Times**, LONDON, April 3, 1945. Harold Denny, War Correspondent, "BELOVED BY HIS TROOPS"

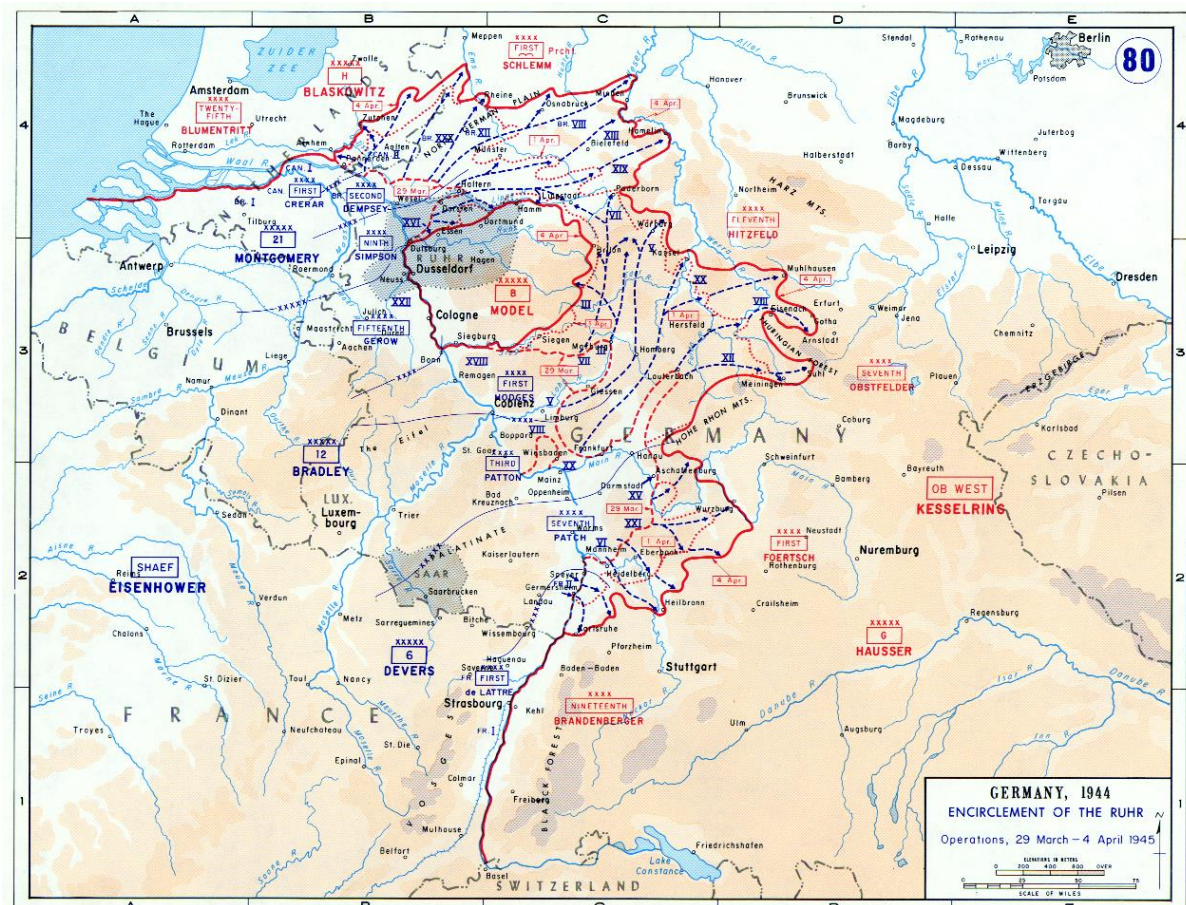
⁷⁴ בשל יהדותו של רוז ומאחר שמי שירה בו היה חייל אַס־אָס, שיערו כי נרצח לאחר שנכנע. האמריקאים הקימו צוות חקירה בראשות ליאון ג'וורסקי (תובע פשעי מלחמה, לימים פרופ' למשפטים והתובע בפרשת 'וטרגיט'). הם בדקו האם מותו של רוז יכול להיחשב כפשע מלחמה (מה שהיה יכול להיחשב במידה והמט"ק ירה בו תוך ניסיון כניעה). צוות החקירה הגיע למסקנה כי המט"ק הגרמני היה סבור ככל הנראה שרוז מתכוון להילחם, ולא היה לו מושג שהוא הרג מפקד בכיר (מכיוון שגופתו וכמה מסמכים רגישים שנשא לא הוסרו מג'יפ), כל שכן לא עמד על זהותו היהודית.

האכזרי בקרב הבליטה גרם להם להאמין במידע השגוי. במקרים רבים בלחימה בקרב פְּאָדְרְבוּרן לא לקחו האמריקאים שבויים.

אחר מותו, ובעקבות המבצע המוצלח שאותו הוביל רוז לכיתור הגרמנים בכיס הרוהר, החליטו האמריקאים להעניק לכיס, שבו כותרו 21 דיוויזיות גרמניות של קבוצת ארמיות B על 374 אלף הלוחמים שבהם, את השם 'כיס רוז' (The ROSE Pocket). זה היה הכיתור הגדול ביותר של כוח אויב בהיסטוריה של הצבא האמריקאי. היטלר אסר על כוחותיו המכותרים להיכנע ופקד עליהם להחזיק מעמד בכל מחיר. לאחר שבועיים התאבד גנרל פלדמרשל ולטר מוֹדֶל ברייה בראשו. חייליו נכנעו.

חבל הרוהר, גרמניה. כיתור קבוצת ארמיות B הגרמנית בכיס הרוהר (Ruhr Pocket) 29 במרץ – 4 באפריל 1945. דיוויזיית השריון 3 של מוריס רוז מובילה את קורפוס 7 ממַרְבוּרְג (Marburg) לפְּאָדְרְבוּרן (Paderborn) לסגירת חלקו המזרחי של הכיס. *History of the Military Art' by the United States Military Academy's Department of History* (נחלת הכלל)

חיילי דיוויזיית השריון 3 קברו את מפקדם הנערץ ב-2 באפריל והמשיכו לנוע מזרחה. לאחר קרב עז הם כבשו את העיר נוֹרְדֶהָאוּזֶן שלמרגלות הרי הֶקָארץ. עד מהרה הם ניצבו על סיפו של הגיהינום. 5 קילומטרים מהעיר היה מחנה הריכוז 'דוֹרְה מיטֶלְבָּאו'.⁷⁵ המחנה הוקם בהתחלה כשלוחה של בוכנוואלד, ובשלב זה של המלחמה ריכז אליו אסירים שפוננו בצעדות מוות מאושוויץ ומגֶרוֹס רוֹזן. אסירי המחנה עבדו במפעלים תת-

⁷⁵ 'דוֹרְה מיטֶלְבָּאו' היה מחנה עבודה מרכזי, וסונפו לו כ-40 מחנות משנה שרוכזו ברדיוס מצומצם סביב נוֹרְדֶהָאוּזֶן.

קרקעיים בייצור טילי השיוט י-1 וי-2, בתוך רשת מנהרות שאותן חפרו לתוך הר קונשטיין. האסירים המותשים והמורעבים עבדו בתנאי תברואה מחרידים, והיהודים שבהם זכו ליחס אכזרי במיוחד. הי-2, הטיל הבליסטי הראשון בעולם, הרג יותר אנשים בתהליך הייצור שלו מאשר בפגיעותיו בערי אנגלייה ובלגייה.⁷⁶ לנוכח התקדמותם של האמריקאים פינה האס-אס את המחנה. ב-10 באפריל 1945 בתוך גורן ריכזו אנשיו יותר מאלף עובדי כפייה שלא הספיקו לפנותם, והציתו אותו באש. חיילי דיוויזיית השריון 3 ששחררו למוחרת את המחנה היו המומים ומזועזעים לנוכח מראות הזוועה שהתגלו לעיניהם.

לאחר ששחררו את מחנה העבודה 'דוֹרְה מִיִּטְלֶבְאוּ' אילצו חיילי הדיוויזיה את תושבי נוֹרְדֶהְאוֹן הסמוכה לקבור את הגויות הרבות שהיו מפוזרות בו. כוחות הרפואה של הדיוויזיה נשארו מאחור לטפל באסירי המחנה המורעבים והגוועים המועטים ששרדו, בעוד שאר הדיוויזיה המשיכה להסתער בחמת זעם מזרחה לעבר דסאו. עיר זו השוכנת על נהר האַלְבֶה ונמצאת כ-120 קילומטרים מברלין הייתה היעד האחרון שאותו כבשה דיוויזיית השריון 3.

ב-30 באפריל, חודש לאחר נפילתו של רוז, התאבד הפיהרר אדולף היטלר בבונקר שלו בברלין. ב-7 במאי 1945 נכנעה גרמניה ללא תנאי לפני בעלות הברית.

שני אסירים במחנה 'דוֹרְה מִיִּטְלֶבְאוּ' יממה לאחר שחרורו. צולם ב-12 באפריל 1945 (נחלת הכלל)

⁷⁶ 6,048 טילי י-2 נבנו, ומתוכם רק 3,225 שוגרו וגרמו למותם של כ-7,250 אזרחים וחיילים. במהלך ייצור הטיל מצאו את מותם כ-26,500 עובדי כפייה (חלקם הגדול יהודים ושבוויי מלחמה סובייטים). בממוצע כל טיל שנורה הרג שני אנשים, אך ייצורו עלה בחייהם של כשמונה בני אדם.

מורשתו והנצחתו של מוריס רוז

לאחר מותו אמר ג'ורג' מרשל, ראש מטה צבא ארה"ב, על מוריס רוז:

אנו מכבדים את האומץ, המיומנות וההנהגה הנועזת, שלתפיסתנו הם כמיטב המסורת של החייל האמריקני. [...] הוא היה חייל גדול ומנהיג קרבי מפואר. דמותו והישגיו של גנרל רוז מספקים לכולנו השראה מרשימה כשאנו בדרכנו אל הניצחון הסופי. אסור לנו לעולם לשכוח את מה שהוא עשה למעננו, למען כבודנו, למען העולם בו אנו חיים. הצבא אסיר תודה על תרומתו הרבה לכבודם של לוחמינו. בשמם אני מצדיע לאלוף מוריס רוז כחייל אמריקני גדול.⁷⁷

כאמור, מייג'ור גנרל מוריס רוז, שהיה הקצין הקרבי היהודי הבכיר ביותר בצבא ארה"ב במלחמת העולם השנייה, היה קצין השריון המעוטט ביותר בתולדות הצבא האמריקאי.⁷⁸ עיטוריו כללו את צלב השירות המצוין, פעמיים עיטור כוכב הכסף, פעמיים עיטור כוכב הארד, מדליית השירות המצוין, פעמיים אות לגיון ההצטיינות, פעמיים עיטור לב הארגמן, אות כבוד של הלגיון הצרפתי, צלב המלחמה הצרפתי עם ענף דקל וצלב המלחמה הבלגי עם ענף דקל.

בציון לשבח שקיבל לאחר הקרב ביער הורטגן נאמרו, בין השאר, דברי השבח האלה:

בעבור שירותו כגנרל המפקד על הדיוויזיה המשוריינת השלישית, מה-7 באוגוסט עד 12 בדצמבר 1944 הוא הוביל את פקודיו בהצטיינות לניצחונות רצופים על פני צרפת, בלגיה וגרמניה. בשורה של מסעות סוחפים לאורך חצי האי נורמנדי התגברה הדיוויזיה שלו בנחישות על התנגדות אויב קשה-עורף, וחברה עם כוחות בריטיים ליד פרומדנטל ועל ידי כך סגרה את 'כיס פאלז' וחתמה את גורלם של גרמנים רבים... [הוא הוביל את הדיוויזיה שלו] בזריזות רבה מנהר הסן לעבר קו זיגפריד כשהוא משחרר בדרכו ערים וכפרים צרפתיים ובלגיים רבים. על אף קשיי האספקה החמורים הוא המשיך בלחץ הבלתי פוסק והתקדם כשאינו נותן שהות לגרמנים וגורם להם אבדות כבדות באנשים וציוד. הוא המשיך לחשוף את עצמו בפני אש האויב בעמדות התצפית הקדמיות שלו, כדי להשיג מידע ממקור ראשון על המצב בחזית, וכדי שיוכל לפתח את התקפותיו בהתאם. הוא הוכיח את עצמו כמקצוען בעל כשרון טקטי מזהיר, בעל כושר מנהיגות ואומץ לב עילאי, והוא נסך בלב אנשיו בטחון עצמי וכושר לחימה גבוה.⁷⁹

⁷⁷ Marshall Fogel, **Major General Maurice Rose, The Most Decorated Battle Tank Commander in U.S. Military History**, 2018, Aurora, CO: Frederic Printing.

⁷⁸ שם, שם.

⁷⁹ אישים – "מוריס רוז". מתוך האתר **חיים לזר-ליטאי | Chaim Lazar-Litai**. <http://www.chaimlazar.com>.

מוריס רוז מקבל את עיטור צלב המלחמה הצרפתי בתחילת מרץ 1945, כשלושה שבועות לפני נפילתו בקרב.
(U.S. Army Military History Institute)

רוז זכה להערכה רבה מהכתבים הצבאיים האמריקאים שסיקרו את המלחמה. אנדי רוני, לימים פרשן התוכנית '60 דקות', כתב עליו כי בקרב הכוחות הלוחמים היה לרוז מוניטין כ"מפקד השריון הטוב ביותר במלחמה", אך בניגוד לפֶטוֹן הוא לא זכה להכרה בציבור הרחב.⁸⁰

ב'ניו יורק טיימס' היטיב הרולד דני לתאר את דמותו של רוז:

במותו של גנרל רוז איבד הצבא האמריקני את אחד מקציניו המוכשרים והאמיצים ביותר. קצין יפה תואר בעל כריזמה וקסם אישי נדיר.... הוא היה מנהיג במלוא מובן המילה. קר רוח ניצב תוך כדי הקרב בג'יפ פתוח ומצויד במכשיר קשר חשוף בחזית. בעשותו זאת לעתים קרובות כל כך, הגנרל רוז ידע שהוא לא רק מעודד את אנשיו בכך, אלא שהוא גם יכול לקבל החלטות בצורה מהירה ונכונה יותר בראותו את הלחימה בפועל במו עיניו ובכך לשמור על חיי לוחמיו... הוא דרש מאנשיו את המאמצים הגדולים ביותר, אך מעולם לא דרש דבר שבעצמו לא היה מוכן לעשות. אנשיו אהבוהו וכיבדוהו.⁸¹

לאחר המלחמה, כחלק מההערכות של נאט"ו למול ברית ורשה, הוצבה דיוויזיית השריון האמריקאית 3 במערב גרמניה, בשטח שבו לחמה ואותו כבשה. משימתה הייתה הגנה על פתחת פולדה למול התקפה סובייטית צפויה. מפקדת הדיוויזיה שכנה ליד פרנקפורט. החייל המפורסם ביותר שענד על זרועו את תג הדיוויזיה עם הכיתוב 'חוד החנית', היה הזמר אלביס פרסלי ששירת בשנות ה-50 בחטיבת השריון 32. גם גנרל קולין פאוול, יושב ראש המטות המשולבים בעת מלחמת המפרץ ומזכיר המדינה של ארה"ב בממשלו של ג'ורג' בוש, החל את דרכו הפיקודית בשנות ה-60 כמפקד מחלקה בדיוויזיה. בשנת 1991 השתתפה

⁸⁰ אנדי רוני היה כתב צבאי בעיתון 'כוכבים ופסים' שעסק בכוחות המזוינים של ארה"ב. בספר זיכרונותיו 'מלחמתי' (My War), שהתפרסם בשנת 1995, העלה את קורותיו של רוז מימי המלחמה. טרם גיוסו היה רוני פציפיסט והתנגד למלחמת העולם השנייה, אולם ביקורו במחנות הריכוז הנאציים גרם לו להתבייש בעמדה זו ושינה את השקפת עולמו בשאלה: האם קיימות מלחמות צודקות?

⁸¹ The New York Times, LONDON, April 3, 1945. Harold Denny, War Correspondent, "BELOVED BY HIS TROOPS."

הדיוויזיה במלחמת המפרץ בעיראק. כשנה לאחר מלחמת המפרץ פורקה הדיוויזיה ונסגרה כחלק מרידוד הסד"כ של צבא ארה"ב עם תום המלחמה הקרה.

במשך ארבעה עשורים נחתו חיילי הדיוויזיה שהגיעו מארה"ב לגרמניה בשדה התעופה הצבאי שליד פרנקפורט אשר נקרא על שמו של מוריס רוז. על שמו נקראו גם מספר בסיסים אמריקאיים על אדמת גרמניה, מרכז לחיילים משוחררים בקונטיקט, אולם בבסיס פורט נוקס, ספינת חיל הים האמריקאית וכן רחובות, בתי ספר ומוסדות שונים בארה"ב, בצרפת ובהולנד.

כשנודע לחיילי הדיוויזיה שבית החולים החדש שהקימה הקהילה היהודית בעירו דנוור שבקולורדו ייקרא על שמו, הם תרמו לו מכספי המשכורת שלהם. את אבן הפינה של Rose Medical Center הניח דווייט אייזנהאואר, שחזר לדנוור גם לטקס חנוכת בית החולים. כחלק ממורשתו של רוז לפעול למען שילוב כלל האזרחים בחברה האמריקאית, זה היה בית החולים הראשון באזור שקיבל רופא אפרו-אמריקאי לשורותיו.

(National Archives)

כותבי הביוגרפיה על אודותיו, בהם דון מארש וסטפן אוסד, רואים ברוז את אחד המפקדים האמריקאים המבריקים ביותר במלחמת העולם השנייה, שנשכח בשל נפילתו בקרב ובשל התעקשותו להימנע מפרסום. בכותרת ספרם כינוהו 'המפקד הנשכח הגדול ביותר של מלחמת העולם השנייה'.

הם כתבו כי שדות הקרב של מלחמת העולם השנייה היו חלון שדרכו אפשר להציץ לרגע ולראות את החומר שממנו קורץ מוריס רוז כלוחם וכמפקד הנמצא במיטבו כשהוא במבחן האש. "בכור ההיתוך הבלתי סלחני וחסר הרחמים של המלחמה הוא היה בעל נחישות עזה להצליח, ודחף למצוינות ולניצחון".⁸²

רוז היה נחוש לנצח את האויב שמולו למרות הקשיים, תוך שהוא דרש מעצמו ומאנשיו לתת את כל מה שיש בהם ואף מעבר לכך. הוא דחק בהם להתגבר על הקושי המנטלי של החיכוך ושל עקת הקרב ועל הקשיים הלוגיסטיים הרבים של כוח מתמרן משוריין. תיאור אופיו של רוז וחזונו היה בדומה לאמירתו של התאורטיקן הפרוסי הנודע קרל פון קלאוזוביץ כי "במרכזה של אמנות המלחמה ניצבת רוח נחושה בעלת רצון ברזל, כמו אובליסק שניצב בכיכר המרכזית של עיר וכל הרחובות משתלבים בו".

⁸² Major General Maurice Rose: World War II's greatest forgotten commander, Stephen Ossad, Don Marsh, 2006, p. XVI

עוד אמר קלאוזוביץ כי "אין להעלות על הדעת מצביא מצטיין שאין בו העזה... שהולכת ונעשית נדירה, ככל שעולים בסולם הדרגות", וכי "העזה המונחה על-ידי תבונה שלטת, היא סימן ההיכר של הגיבור".⁸³ אצל מוריס רוז התקיימו שניהם. ההעזה והתבונה. תבונתו ואומץ ליבו השתלבו להחלטיות שלו במצבים הקשים שעימם התמודד בעת שהוביל את כוחותיו.

כמפקד פעל רוז מתוך כורח פנימי מוסרי להימצא תמיד בנקודת המוקד של הפעילות מתוך תפיסת האחריות המוטלת עליו לגורל המשימה ולגורל אנשיו. הוא הבין כי הימצאותו עם הלוחמים וההתייצבות בראשם, במקום שבו מוכרעים גורל המשימה ואף גורלם של האנשים, ישפיעו אישית ומיטבית על ההכרעה.

"הרושם שמקבל המצביא יותר מאשר מצבם האקטואלי של הגייסות, הוא המכריע את תוצאות המלחמה",⁸⁴ אמר התאורטיקן הצבאי הבריטי סר בזיל לידל הארט. כדי לפתור את הפער הזה הבין רוז כי הימצאותו במוקדי הלחימה, המפגש הבלתי אמצעי עם פקודיו, המבט בעיניהם, הבנתו את עוצמת האויב ואת רוח הגייסות הם בסיס מושכל עבורו לגבש את תמונת הקרב, לבצע הערכת המצב ולקבל החלטות. רוז הבין כי בקרב תנועה משוריינת מטרת הימצאותו לפנים אינה כדי להתערב בניהול המבצעים של הרמה הזוטר, אלא נועדה לאפשר לו לקבל מידע ישיר ללא תיווך בלתי אמצעי ואובדן זמן, להתרשם בחושיו, ובכך לקבל החלטות טובות יותר ובזמן אפקטיבי בניהול הקרב.

במראהו התמיר והמוקפד מאוד הוא עורר יראה באנשיו והמריצם לפעולה. הם תיארו אותו כבעל עוצמה נפשית ואופי חזק. הדוגמה האישית שלו, תעוזתו ונכונותו לחרף את נפשו עוררו את אנשיו והחדירו בהם רוח קרב ותעוזה. כמפקד נועז שעמד בראש פקודיו הוא עורר בלב חייליו רגשי גבורה החבויים בכל איש.

במרוצת הקרבות גרם רוז לאנשי הדיוויזיה שלו להאמין בכושרם וביכולתם להתגבר על הסכנות ועל המכשולים ולהגיע אל יעדיהם. רוח לחימתם שאבה עוז מניצחונותיהם ומהביטחון שלהם ביכולתם למלא את המשימות שהוטלו עליהם.

מוריס רוז כמעט שלא השאיר אחריו תיעוד ממוסמך. נותרו הסיפורים מעוררי ההתפעלות עליו מעדותם של אחרים, ונותרו הישגיו הצבאיים המרשימים. הוא היה מגדולי מפקדי השריון האמריקאים ואגדה מהלכת עבור פקודיו. במרוצת השנים הוא נשכח, ולקורא הישראלי הוא כמעט שאינו מוכר. המטרה של סקירה זו היא לחשוף אותו ולהאיר את דמותו.

מוריס רוז היה בין המפקדים המובילים של בעלות הברית אשר ניפצו את האגדה כי הצבא הגרמני 'מעולם לא נוצח בשדה הקרב' וכי גרמניה הפסידה במלחמה רק בגלל אזרחיה היהודים שתקעו לצבא 'סכין בגב'. גנרל השריון היהודי מֶחֶץ את הצבא הגרמני בשורה של קרבות, כשהוא ניצב מולם בראש 'חוד החנית', שאותה נעץ עמוק מלפנים אל תוך ליבה של גרמניה המובסת.

כלוחם מגיל 17 היה רוז גם אנטייתזה לטענה האנטישמית הגרמנית על טבעם של היהודים כפחדנים, נצלנים, המשתמטים ממילוי חובותיהם וכמי שאינם פטריוטים. לאחר המלחמה הפריך נשיא ארה"ב הארי טרומן טענה זו מכול וכול וכתב: "הפטריוטיות וגבורתם של אזרחינו בני הדת היהודית הם נשוא גאוותנו ומכה קשה על כל אויבינו ושונאינו".

פועלו של רוז כמפקד ואומץ ליבו עמדו גם בניגוד גמור לאמירה האנטישמית הגרמנית על היהודים ההולכים למלחמה אחרונים כדי לחזור ראשונים הביתה. רוז ניצב תמיד בראש כוחותיו. הוא לא רק עמד בראש, אלא

⁸³ רוג'ר אשלי לאונרד (עורך), **על המלחמה: מדריך קצר לקלאוזוביץ**, תרגום: עמנואל לוטם, תל אביב: מערכות ומשהב"ט, 1977, עמ' 122.

⁸⁴ ב.ה. לידל הארט, **מחשבות על המלחמה**, תל אביב: מערכות, תשמ"ט – 1989, עמ' 22.

הלך בראש. כך לחם, כך הוביל את אנשיו לניצחון אחר ניצחון, וכך גם נפל בקרב. מייג'ור גנרל מוריס רוז לא חזר הביתה. גם לא בארון.

בטקס צבאי מרשים ועצוב הורד ארונו העטוף בדגל הפסים והכוכבים אל קברו הסמוך למקום נפילתו. לאחר סיום המלחמה, עם כל חבריו לנשק, הוצאה גופתו מאדמת גרמניה הארורה, והוא נטמן בבית עלמין צבאי אמריקאי במרגרטן שבהולנד.⁸⁵ בן 45 היה במותו. יהי זכרו ברוך.

Gen. Maurice Rose, left, in Normandy, France, in 1944. (National Archives)

---

⁸⁵ כאשר נקבר רוז בהולנד, הציב הצבא מגן דוד מעל קברו. לאחר סקירת רשומותיו התברר כי הוא רשום כפרוטסטנטי, ולכן הצבא החליף את המגן דוד לצלב. כאמור, כבן ונכד לרבנים, הוא מעולם לא המיר את דתו.

(AP Photo)

(נחלת הכלל)
(נחלת הכלל)

הלווייתו של רוז ב-2 באפריל באיטנבך שבגרמניה (נחלת הכלל)

עם הארי טרומן בפורט בנינג, 1942
(Photo from Reece Rose by way of Don Marsh)

טנק 'פנתר' גרמני מושמד בירי של טנק 'פרשינג' אמריקאי ליד הקתדרלה של קֶלן במרץ 1945. פגיעה ישירה של התותחן קלרנס סמויר. (National Archives)